

KLÍMA NÁS OVPLYVŇUJE

strana 4–5

PROJEKT

**Projekt AGATA
– aktivita v
Taliansku**

strana 6–8

**Projekt #VISION
xCHANCES na
stredných školách**

strana 16

Obsah

- 4 Projekt Klíma nás ovplyvňuje pokračuje
- 6 Projekt Erasmus AGATA, trojdňová vzdelávacia aktivita v Taliansku (Troia) 23.6. – 25.6.2021
- 9 Výzva na predloženie prípadových štúdií o úspešných novousadlíkoch na vidieku, ktorí prispievajú k rozvoju lokálnej ekonomiky
- 10 Nezabúdajme na prínos mlieka a mliečnych výrobkov pre zdravie ľudí
- 13 Svetový deň včiel, 20. máj
- 14 Oslava Svetového dňa mlieka na Orave
- 16 Projekt #VISIONS xCHANCES na stredných školách
- 17 O titul Dedina roka 2021 zabojovalo historicky najvyšší počet slovenských obcí
- 18 Na výstave Dni poľa
- 19 Vidiecka žena roka „Líderka roka 2021“
- 20 Hraj ZA kraj

naš vidiek

Ročník: XVIII.

Číslo: 2/2021

ISSN: 1339-1542

Vydavateľ:

Občianske združenie
Vidiecky parlament na Slovensku

Kapitulská 13
974 01 Banská Bystrica

mobil: 0915 446 538

e-mail: vipa@vipa.sk
maria.behanovska@gmail.com
www.vipa.sk

Vychádza štvrťročne pre vnútornú potrebu organizácie. Nepredajné.

Náklad: 1000 ks

Uzávierka nasledujúceho čísla:
20. septembra 2021

Redakčná rada:

Ing. Mária Behanovská,
doc. Ing. Miroslav Habán, PhD,
Ing. Karol Herian, CSc
doc. Ing. Jozef Húška, CSc.

Grafická úprava a ilustrácie:

Ing. arch. Pavol Borodovčák

Tlačiareň:

Róbert Jurových – NIKARA, Krupina

Príspevky sú zverejňované tak, ako boli zaslané autormi a neprešli jazykovou úpravou.

Fotka na titulnej strane obálky:

Aktivita Projektu Klíma nás ovplyvňuje
„Ako správne triediť odpad“
v MŠ Dubové

*Vážení čitatelia,
priatelia vidieka*

V druhom štvrťroku sme pokračovali aktivitami v projektoch Polirural, CLIFF – CLImate is a FFecting us (Klíma nás ovplyvňuje), AGATA.

Na dňoch poľa sme predstavili knižnú publikáciu Výroba syrov.

Nezabudli sme pripomenúť štvrtý krát Svetový deň včiel vyhlásený OSN. Tento je mimoriadny tým, že sa nachádzame vo výnimočnom okamihu v našej histórii, v ktorom mnohé krajiny naďalej riešia rozsiahle dôsledky pandémie COVID-19. Je to príležitosť sa zamyslieť na našim vzťahom k prírode. Príroda nie je miestom, ktoré navštevujeme, ale našim domovom.

O titul Dedina roka 2021 zabojovalo historicky najvyšší počet slovenských obcí, boli sme pri tom.

Nezabúdame na prínos mlieka a mliečnych výrobkov pre zdravie ľudí. Mlieko a mliečne výrobky nie sú iba bežnou potravinou, obsahujú totiž veľmi dôležité látky, ktoré sú dôležité pre zdravú výživu ľudí a zvlášť detí. Predstavujú z hľadiska biologickej i energetickej hodnoty najvyrovnanejšiu a najcennejšiu potravinovú komoditu.

Predseda ASYF Milan Jurky zorganizoval vo Vasilove milé stretnutie okolitých farmárov. Na tomto podujatí prezentoval Ing. Herian aj svoju poslednú knižnú publikáciu „Výroba syrov“, ktorá je práve určená mallowrobcom a priateľom syrov.

Čo si zapamätáme ...

- 10 percent z toho, čo si prečítame
- 20 percent z toho, čo počujeme
- 30 percent z toho, čo vidíme
- 50 percent z toho, čo vidíme a počujeme
- 70 percent z toho, o čom diskutujeme
- 80 percent z toho, čo zažijeme
- 95 percent z toho, čo učíme iných

*Ktorá možnosť je práve Vám sympatická?
Ktorú si vyberiete?*

OPEN SOCIETY
FOUNDATIONS

VIDIECKY PARLAMENT
NA SLOVENSKU

BANSKOBYSTRICKÝ
SAMOSPRÁVNÝ KRAJ

Projekt Klíma nás ovplyvňuje pokračuje

Snažíme sa, aby rozvoj slovenského vidieka bol postavený na dobrej spolupráci rôznych subjektov a na vzdelaných a aktívnych občanoch so záujmom o veci verejné a s úctou k predkom a tradíciám. Na dosiahnutie tohto cieľa Vidiecky parlament na Slovensku s Banskobystrickým samosprávnym krajom presadzujú podporu opatrení a aktivít z európskych finančných zdrojov.

M. Slaninová s asistentkou v Uňatína

Slovenské dediny by mali byť územím s čistým a zdravým životným prostredím, s vybudovanou technickou aj sociálnou infraštruktúrou poskytujúci pracovné príležitosti a podmienky pre malé a stredné podnikanie, postavených na trvalo udržateľnom využívaní miestnych zdrojov, napríklad v ekologickom poľnohospodárstve a lesníctve, agro a ekoturizme, remeslách, s využitím moderných technológií na vytvorenie čo najvyššej pridanej hodnoty.

M. Slaninová diskutuje s mladými z Uňatína

Našou cieľovou skupinou sú skupiny obyvateľov v obciach do 500 obyvateľov v okresoch:

- ▶ Detva (Klokoč, Viglašská Huta Kalinka)
- ▶ Zvolen (Dubové, Breziny, Trnie)
- ▶ Krupina (Horný Badín, Zemiansky Vrbovok, Lišov, Uňatín).

Aktivity projektu sú diskusie, workshopy a prednášky, ktoré budú zamerané na zvyšovanie povedomia v oblasti klimatickej zodpovednosti na miestnej úrovni, aktivujú obyvateľov v témach:

- ▶ ako správne kúriť
- ▶ ako zdravo žiť
- ▶ ako správne triediť odpad

Aktivity budú realizované interaktívnym spôsobom, tak aby zaujali všetkých občanov rôzneho vzdelania z radov zraniteľných skupín.

Deti z MŠ v Dubovom pri aktivite „Ako správne triediť odpad“ s L. Bírom z BBSK

Motivácia: účastníkom projektu, ktorí budú mať aktívnu účasť na všetkých realizovaných aktivitách plánujeme darovať vybranú sadenicu stromu, ktorý im bude projekt pripomínať v obci. Okrem toho na záver dostanú aj darček od lokálneho producenta.

Projekt Erasmus AGATA, trojdňová vzdelávacia aktivita v Taliansku (Troia) 23.6. – 25.6.2021

Vidiecke oblasti sú často považovaná za protipól mesta. Vo vidieckej krajine neustále prebiehajú zmeny, ktoré sú spôsobené skupinami faktorov, ktoré tvoria vidiecku krajinu – prírodné, kultúrne, sociálne a ekonomické faktory.

Veľký význam vidieckych oblastí spočíva v tom, že vidiecka krajina je súčasťou nášho dedičstva a je dôležitým dôkazom na minulosť a súčasné vzťahy medzi človekom a prírodným prostredím. Nielen na Slovensku alebo vo východných krajinách, ale v celej Európe môžeme pozorovať, že vidiecke oblasti čelia poklesu významu poľnohospodárstva a odlivu obyvateľstva, preto je potrebné riešiť oživenie vidieka prostredníctvom jeho diverzifikácie. Vidiecke oblasti majú vo všeobecnosti veľký turistický potenciál, ale veľmi často im chýba stratégia a plánovanie. Napríklad regionálne jedlo a produkty môžu slúžiť na propagáciu daného vidieckeho regiónu – pre každé územie možno nájsť niektoré typické tradičné potravinové výrobky a produkty z rozmanitých surovín, miestne vína, ručne vyrábané výrobky atď. Vzhľadom na vyššie uvedené skutočnosti je cieľom projektu AGATA (ERASMUS+) vytvoriť súbor

Centro del Gusto – Centrum chuti

nástrojov, ktoré pomôžu ľuďom z vidieckych oblastí, producentom a podnikateľom inšpirovať sa a vzdelávať v oblasti rozvoja vidieka. Celkovým cieľom tejto sady nástrojov je pomôcť miestnemu rastu agroturistickej ekonomiky, vytvorením komunity, podpory pre podnikateľov a producentov, kde sa začínajúce startupy môžu učiť, testovať, vytvárať a prosperovať.

Interaktívne školenie priamo v kuchyni

Prvou fázou tohto projektu bola vzdelávacia činnosť v Taliansku (Troia – 23.6.-25.6.2021), kde nás hostovala miestna akčná skupina Meridaunia za OZ VIPA SK sa projektu zúčastnili Mária Behanovská, Monika Slaninová, Jakub Dvorský, Lukáš Mäsiar a Martina Lúžna spoločne so slovenskou organizáciou New Edu, n. o.

Účastníci zo Slovenska a Talianska

Školenie bolo interaktívne a poskytlo účastníkom príležitosť vyskúšať si to, čo funguje dobre a prosperuje v regióne Apúlia v Taliansku. Aktivita prebiehala hybridne (online/off-line) a zúčastnili sa na nej ľudia zo Slovenska, Česka, Maďarska a Poľska. Účastníci krátkodobého školenia sa oboznámili sa s plánom miestneho rozvoja Monti Dauni a jeho dopadom na modernizáciu vidieckych podnikov. Očakáva sa, že účastníci projektu budú replikovať získané skúsenosti a vedomosti vo svojom vlastnom prostredí po ukončení školenia sa vypracováva akčný plán na podporu tejto akcie.

Ochutnávka miestnych produktov

Výsledky školenia sú:

1. Zvýšenie povedomie členov cieľových skupín a príslušných zainteresovaných aktérov o dôležitosť identifikácie silných stránok regiónu, podpora podnikateľských aktivít v regióne a budovanie miestnej komunity.
2. Zvýšenie úrovne špecializovaného vzdelávania pre členov cieľových skupín, nové poznatky o podnikaní vo vidieckych oblastiach, nové kompetencie v identifikácii potenciálu vidieckych tradícií a kultúrneho dedičstva, nové schopnosti prispôsobovania sa obchodných kompetencií tak, aby boli v súlade s rozvojovou stratégiou regiónu. Táto vzdelávacia aktivita spojila školiteľov z každej partnerskej organizácie.

Lektorka Zuzana Pálková

Spomínané školenie bude východiskovým bodom pre vývoj akčných plánov, mechanizmov pre udržateľnú spoluprácu medzi zainteresovanými stranami a poskytovania integrovanej podpory pre vývoj inováčného Centra chuti v rôznych regiónoch. Účastníci aktivity boli oboznámení s myšlienkou Centro del Gusto (Centrum chuti), jej konceptom jedla ako kultúrneho prejavu a nielen ako zásobovacieho prostriedku. Táto vzdelávacia aktivita spojila lektorov z každej partnerskej organizácie, ktorí budú ďalej zdieľať svoje získane poznatky vo svojich domovských krajinách. Odborníci z Talianska predstavili, ako spojiť miestne tradície a excelenciu územia so zákazníkmi, a ponúknuť im zážitky z cestovania v zažívacom a kultúrnom prostredí tradície územia. Táto aktivita pomohla pri dosahovaní cieľov súvisiacich s osvojovaním si zručností a kompetencií pre ľudí zapojených do projektu, pretože účastníci projektu budú pripravení, spolupracovať so zainteresovanými stranami v ich regióne a vytvoriť sieť, ktorá bude schopná zvýšiť povedomie o význame identifikácie silných stránok regiónu, podpore podnikateľských aktivít v regióne a budovania vidieckych komunít.

Ochutnávka miestnej talianskej kuchyne

Účastníci zo Slovenska, Talianska, Poľska

MARIETA OKENKOVÁ

Výzva na predloženie prípadových štúdií o úspešných novousadlíkoch na vidieku, ktorí prispievajú k rozvoju lokálnej ekonomiky

Hľadáme inšpiratívne príbehy ľudí, ktorí sa rozhodli zameniť život v meste za život na dedine a vidiek im učaroval. Radi by sme ich zviditeľnili, sprístupnili, aj ocenili tým, že o tých najzaujímavejších spravíme video reportáže.

Vítame príbehy obohacujúce život na našom vidieku a prispievajúce k trvalej udržateľnosti života tých, ktorí na vidieku žijú. Novousadlíkov vnímame v tomto kontexte ako ľudí, ktorí prispievajú k vidieckej ekonomike, t.j. venujú sa ekonomickým aktivitám na vidieku, vrátane:

- ▶ pôdohospodárstva,
- ▶ turizmu a voľnočasových aktivít,
- ▶ obehovej ekonomiky,
- ▶ energetiky,
- ▶ spracovateľského priemyslu, atď.

Všetky príbehy sa zverejňujú v slovenčine na <https://atraktivnyvidiek.sk/kategoria/aktuality> a v angličtine na stránke výskumného a inovatívneho projektu PoliRural <https://atlasbestpractices.com/polirural/>. Môžeme tak inšpirovať aj za hranicami našej krajiny.

V decembri minulého roka sme zverejnili na našom webe dve zaujímavé prípadové štúdie.

Ľudské príbehy sú mocným nástrojom, ktorý sa dotýka priamo nášho srdca. Dobrý inšpiratívny príbeh nás motivuje k tomu, aby sme si splnili túžby nášho srdca a naše sny. Vidíme konkrétny

príklad, ako sa to dá a núti nás to k aktivite. Možno nám poskytnete práve tie správne dôvody na to, aby sme konečne prijali kľúčové rozhodnutie pre náš ďalší život.

Život na vidieku je otázkou životného štýlu, ktorý sa rozhodneme žiť. Poďme sa preto navzájom inšpirovať a motivovať!

Prosíme prihláste sa alebo nám dajte vedieť o niekom koho poznáte vo Vašom okolí a pošleme následne bližšie informácie, ako postupovať. Nie je to časovo náročné.

Kontakt: marietaokenkova@gmail.com

Tento projekt prezentovali Zuzana Pálková a Mária Behanovská aj na Dňoch poľa.

Nezabúdajme na prínos mlieka a mliečnych výrobkov pre zdravie ľudí

Príhovor ku Svetovému dňu mlieka

Vzhľadom na jedinečný prínos mlieka a mliečnych výrobkov pre zdravie ľudí, odborníci na výživu a lekári z vyspelých krajín už v r. 1957 odporučili, aby sa v celom svete slávil aj Deň mlieka, bez ohľadu na jeho pôvod. Oslava dňa mlieka nemá slúžiť na obchodnú propagáciu mliečnych výrobkov, ale má pripomenúť prínos mliečnej výživy pre zdravie ľudí a zvlášť detí. V posledných rokoch Medzinárodná mliekarenská federácia (IDF) presunula oslavu mlieka z tretieho utorka mesiaca máj na Medzinárodný deň detí a to na 1. jún. Je to hlavne preto, lebo najmä deťom je potrebné pripo-

menúť prínos pre zdravie a naučiť ich konzumovať zdravé mliečne výrobky.

Práve počas osláv Svetového dňa mlieka by sme aj u nás mali rozvinúť zvlášť na školách akcie, ktoré napomôžu zvýšiť spotrebu mlieka a mliečnych výrobkov, nakoľko nie v každej domácnosti sa dostatočne využívajú mliečne výrobky pri stravovaní. Taktiež pri školskom stravovaní a v školských bufetoch nie všade sa využívajú mliečne výrobky v dostatočnom sortimente a množstve. Pre deti v školskom veku by sa malo podávať viac mliečnych výrobkov, ako sú napr. kyslomliečne výrobky, jogurty, tvarohy, syrové jedlá a pod. Spotreba mliečnych výrobkov je dôležitá i pre dospelých ľudí a pomocou vybraných druhov najmä fermentovaných mliečnych výrobkov možno pomáhať i pri liečení zdravotných problémov. Podľa odporúčaní skúsených odborníkov na výživu by každý z nás mal skonzumovať denne aspoň 2 dcl fermentovaných mliečnych nápojov, alebo 10 dkg syrárskych výrobkov. Deti by mohli konzumovať mlieko aj vo forme kakaa, alebo spolu s cereálnymi vložkami a pod. Veľmi dobré probiotické účinky majú i fermentované mliečne výrobky z ovčieho a kozieho mlieka.

Mlieko a mliečne výrobky nie sú iba bežnou potravinou, obsahujú totiž veľmi dôležité látky, ktoré sú dôležité pre zdravú výživu ľudí a zvlášť detí. Predstavujú z hľadiska biologickej i energetickej hodnoty najvyrovnanejšiu a najcennejšiu potravinovú komoditu. Do budúcnosti vo svete sa preto považujú práve mliečne výrobky za podstatný zdroj potravín. Počet obyvateľov vo svete prudko narastá a sústavne sa znižujú plochy poľnohospodárskej pôdy a tým sa potraviny, vrátane mliečnych výrobkov celosvetovo stávajú strategickou surovinou. Z tohto dôvodu úlohou každého štátu by malo byť zabezpečiť ich dobrú kvalitu a dostatočnosť podľa možností z vlastných zdrojov.

Odkvapkávanie svätky z ovčej hrudky

Mlieko a mliečne výrobky sú jednou z kľúčových potravinárskych komodít, ktoré sa uplatňujú pri zabezpečení správnej výživy obyvateľstva. Tieto produkty obsahujú totiž nutrienty, ktoré sú významné pre vývoj detského ale i dospelujúceho organizmu. Predstavujú z hľadiska energetickej i biologickej hodnoty najvyrovnanejšiu a najcennejšiu potravinovú komoditu. Okrem toho, už samotná produkcia mlieka má aj širší socioekonomický prínos a to vo využití lúk a pasienkov, v zamestnanosti ľudí na vidieku a v samotnej krajinotvorbe a i pri rozvoja agroturistiky.

Celosvetová priemerná spotreba mliečnych výrobkov je 113 kg na osobu a rok. Z toho ale v Európe celkovo je spotreba 276 kg, v západnej Európe až 320 kg, v Českej republike cca 260 kg. Na Slovensku je v súčasnosti spotreba mlieka a mliečnych výrobkov len 176 kg a iba veľmi pomaly sa zvyšuje. Pritom uvedená súčasná spotreba zahŕňa i spotrebu mliečnych výrobkov a najmä syrov z dovozu. Spotreba kyslomliečnych výrobkov i syrov sa síce v posledných rokoch zvýšila, no stále je to podstatne menej o 40 – 60 % v porovnaní s vyspelými štátmi. Spotreba mliečnych výrobkov z ovčieho i kozieho mlieka je na Slovensku iba 2 kg/osobu a rok, čo je až trikrát menej ako v EÚ.

Od roku 1990 Slovensko prežilo podstatný pokles produkcie mlieka a taktiež spotreby mliečnych výrobkov. Na Slovensku máme v rámci všetkých

štátov EÚ najnižšiu produkciu mlieka v prepočte na obyvateľa a máme tiež jednu z najnižších spotrieb mlieka a mliečnych výrobkov. Súčasná spotreba mliečnych výrobkov je pod hranicou doporučenej spotreby 220 kg na osobu a rok a je pod hranicou aj nutričnej bezpečnosti.

Od vzniku samostatného Slovenska nemáme jednoznačnú poľnohospodársku i potravinovú stratégiu. Neustále sa znižujú výmery ornej pôdy a stále sa znižujú stavy hospodárskych zvierat. Všetkým do r. 1989 sme až 30 % potravín i mliečnych výrobkov vyvážali do zahraničia a mali sme spotrebu mliečnych výrobkov až 253 kg na osobu a rok. V súčasnosti je v obchodoch iba 37 % potravinových výrobkov z vlastnej produkcie. Na Slovensku od r. 1990 klesol počet dojníc až o 75 %, úžitkovosť dojníc sa síce zvýšila takmer dvojnásobne, no produkcia i nákup mlieka klesol takmer na polovicu. Tento rapídny pokles produkcie mlieka nastal napriek tomu, že máme predpoklady na rozvoj poľnohospodárstva i potravinárstva. Máme predsa na Slovensku tisíce hektárov nevyužitých lúk a pasienkov na rozvoj chovu kráv, oviec i kôz a máme dlhoročné skúsenosti i tradície na spracovanie mlieka na kvalitné mliečne výrobky a pritom máme tisíce mladých ľudí nezamestnaných a v zahraničí.

Mlieko a mliečne produkty obsahujú nutrienty, významné nielen pre vývoj detského a dospelujúceho organizmu, ale aj pre dospelých ľudí. Všetkým biologická hodnota mliečnych bielkovín je zo všetkých potravín najvyššia. Využite sa ich až 90 % v prospech ľudského organizmu.

Čerstvé, sladké mlieko je určené najmä pre deti, ktoré nemajú problém s jeho trávením. Mnohí dospelí ľudia však neobľubujú zvlášť konzumné mlieko, nakoľko majú problém s jeho stráviteľnosťou. Pribúdajúcim vekom totiž sa v ľudskom organizme stráca enzým laktáza, ktorý napomáha štiepiť laktózu na jej monosacharidy. Tým sa zhoršuje ich trávenie a ľudia získavajú k mlieku odpor. Pokiaľ však dospelí ľudia budú konzumovať kyslomliečne nápoje, jogurty, tvaroh, vykysnuté a zvlášť dobre vyzreté syry, tak tam sa už laktóza nevyskytuje. Tá sa fermentáciou mení na kyselinu mliečnu a takéto mliečne výrobky sú už zdravé a výživné pre všetky kategórie ľudí. Samotná kyselina mliečna má aj silné antimikrobiálne účinky, ktoré spôsobujú potlačenie nežiadúcej patogénnej mikroflóry. Taktiež enzýmy z kyslomliečnych baktérií mliečnych

Chov kôz

Zrejúce syry z kozieho mlieka

výrobkov natrávia mliečnu bielkovinu a uvoľňujú zdraviu prospešné bioaktívne peptidy. Fermentované mliečne výrobky obsahujú aj mnohé látky s antioxidantnými vlastnosťami a znižujú tak riziko rakovinových procesov. Konzumáciou fermentovaných výrobkov zlepšuje sa tiež imunita organizmu, zmierňujú sa alergie a zápalové ochorenia.

Podobne, ako kyslomliečne nápoje i syry majú veľmi priaznivé účinky na naše zdravie. Bielkoviny syra, vitamín D a vápnik znižujú riziko kardiovaskulárnych ochorení, mŕtvice, koronárnej choroby srdca i cukrovky. Pravidelná konzumácia tvrdých a tučných syrov vedie k zvýšeniu hladiny HDL (dobrého) cholesterolu, čo zaisťuje lepší krvný obeh a zabraňuje väpenateniu ciev. Syry tiež chránia pred srdcovo-cievnymi ochoreniami a metabolickými poruchami. Taktiež vykysnutý ovčí hrudkový syr a aj bryndza zachováva všetky pôvodné zložky ovčieho mlieka a má tiež vynikajúce zdravotné účinky.

Pri konzumácii mliečných výrobkov netreba sa báť konzumovať mliečne tuky, ktoré sú tiež veľmi výživné a obsahujú rad vitamínov ako je vitamín A, D, E a K. Krátke a stredne dlhé mastné kyseliny sú pre organizmus užitočné, lebo podieľajú sa na znižovaní hmotnosti a chránia pred vznikom rakoviny. Veľmi dôležité pre výživu sú omega – 3 polynenasýtené mastné kyseliny, ktoré sa vyznačujú protizápalovými účinkami. Mimoriadne prospešná je tiež konjugovaná kyselina linolová (CLA), ktorá bráni ukladaniu tuku a chráni i pred srdcovými ochoreniami. Tých zdravotných prínosov je podstatne viac a ich vymenovanie by vyžadovalo viac časového priestoru.

Za posledných 30 rokov na Slovensku podstatne klesla výroba mliečnych výrobkov. Zlikvidovali sa veľké mliekarny a z pôvodných závodov ostala iba tretina. Nedostatok mliečnych výrobkov sa rieši dovozom mlieka a mliečnych výrobkov z krajín EÚ. Veľké naše i zahraničné mliekarny zabezpečujú podstatnú časť mliečnych výrobkov na našom trhu. No mnohí naši prvovýrobcovia začali si finalizovať mlieko cez miestne regionálne špeciality. Postupne sa už mnohí malovýrobcovia uchýlili na trhu a dosahujú už dobré výsledky a to s kravským, ovčím i kozím mliekom i mliečnými výrobkami. Už sa rozšírila výroba aj farmárskych jogurtov, tvarohov a najmä mäkkých syrov, bryndze, ale aj výroba zrejších polotvrdých syrov. Je potešiteľné, že kvalita týchto mliečnych výrobkov za dodržania náročnej hygieny a noriem sa podstatne zlepšila a spotrebiteľia si už vedú vyhľadať svojich osvedčených výrobcov. Tu je potrebné dbať najmä na to, aby bola dodržaná zdravotná bezpečnosť výrobkov, t. j. aby fermentované výrobky najmä syry boli dobre vykysnuté a vyzreté a hygienicky ošetrené.

Naším spoločným cieľom by malo byť postupne obnovenie našej potravinovej sebestačnosti. Od tohto cieľa sa potom odvíja celá rada aktuálnych úloh. Preto bude potrebné podstatne zvýšiť spotrebu najmä našich mliečnych a zvlášť fermentovaných výrobkov, syrov a mliečnych špecialít. Súčasne bude potrebné zvýšiť počty dojníc, oviec i kôz, lepšie využívať pasienky, lepšie zainteresovať mládež do poľnohospodárstva a potravinárstva a zvýšiť výrobu vlastných zdravých mliečnych výrobkov. Ukázalo sa, že tieto požiadavky sú zvlášť aktuálne v súčasnom období vírusovej epidémie.

Pre ďalší rozvoj živočíšnej výroby bude potrebné získať mladých ľudí na prácu v poľnohospodárstve. Bude potrebné podstatne viac podporovať obnovu nášho poľnohospodárstva i potravinárstva, zastaviť pokles stavov hospodárskych zvierat, lepšie využívať pasienky, zvýšiť výrobu vlastných potravín i mlieka a podstatne zvýšiť samotnú spotrebu mliečnych výrobkov.

Práve pri oslave Svetového dňa mlieka by sme sa mali zamyslieť nad spomínanými problémami a postupne robiť opatrenia aby aj Slovensko sa mohlo zaradiť medzi krajiny, ktoré si dokážu vyrobiť dostatok vlastných potravinových produktov i mlieka a sú sebestačné.

(fotografie použité z publikácie Výroba syrov)

JAKUB DVORSKÝ

Svetový deň včiel, 20. máj

Už štvrtý rok si pripomíname Svetový deň včiel vyhlásený OSN. Tento je mimoriadny tým, že sa nachádzame vo výnimočnom okamihu v našej histórii, v ktorom mnohé krajiny naďalej riešia rozsiahle dôsledky pandémie COVID-19. Je to príležitosť sa zamyslieť na našim vzťahom k prírode. Príroda nie je miestom, ktoré navštevujeme, ale našim domovom.

Úloha opeľovačov je pre ľudí, rastliny a naše životné prostredie nenahraditeľná. Včielky, ako najťažšie pracujúce tvory na planéte, sú pre nás mimoriadne prínosné. Prenášaním peľu z jedného kvetu na druhý umožňujú včielky a iné opeľovače nielen produkciu množstva ovocia, orechov a semien, ale vytvárajú aj väčšiu rozmanitosť a lepšiu kvalitu, čo prispieva k našej potravinovej bezpečnosti a výžive.

Opeľovače, ako sú včely, vtáky a netopiere, ovplyvňujú 35 percent svetovej rastlinnej výroby, čím sa zvyšuje produkcia 87 popredných potravinárskych plodín na celom svete a mnoho liekov pochádzajúcich z rastlín. Globálne tri zo štyroch plodín, ktoré produkujú ovocie alebo semená na ľudskú konzumáciu ako potraviny, závisia aspoň čiastočne od opeľovačov.

V súčasnosti zaznamenávame na svete pokles opeľovačov, preto je to príležitosť pre nás všetkých podporovať opatrenia, ktoré ochránia a zlepšia opeľovače a ich biotopy, zlepšia ich hojnosť a rozmanitosť a podpora trvalo udržateľný rozvoj včelárstva.

Pár zaujímavých faktov:

- ▶ Na svete žije viac ako 20 000 druhov včiel.
- ▶ Ochrana včiel znamená ochranu biodiverzity.
- ▶ 75% poľnohospodárskych plodín je závislých na opeľovaní.
- ▶ Zlepšenie hustoty a rozmanitosti opeľovačov zvyšuje výnosy a kvalitu plodín.
- ▶ Potraviny závislé od opeľovačov prispievajú k zdravej výžive.
- ▶ Opeľovači udržiavajú náš ekosystém zdravý.

Predstavte si svet bez včiel, ak až 75% našich plodín na nich závisí a mnohé potraviny, najmä ovocie by sme vôbec nemohli pestovať a teda ani jesť. Včely zohrávajú kľúčovú úlohu pre zdravie nás ľudí a planéty. Sú však ohrozené intenzívnou formou hospodárenia na pôde, pestovaním monokultúr na veľkých plochách, pesticídmi ktoré striekame na naše polia a plodiny, geneticky upravovanými plodinami, zmenou klímy atď. Je to obrovský problém. Každý z nás však môže pomôcť tým, že bude pestovať kvitnúce rastlinky, prestaneme používať insekticídy a budeme vzdelávať naše deti o význame a dôležitosti včiel. Budúcnosť nášho potravinového systému závisí tak na nás všetkých!

Teraz je čas pre každého z nás premyslieť si, ako súvisíme s prírodou a opeľovačmi a aké opatrenia môžeme podniknúť na podporu týchto drobných tvrdých pracovníkov a miliónov živočíchov poľnohospodárov po celom svete, ktoré podporujú.

Oslava Svetového dňa mlieka na Orave

Oslavu Svetového dňa mlieka sme si pripomenuli aj v krásnom prostredí na farme predsedu Združenia mladých farmárov (ASYF) Milana Jurkyho vo Vasilove na hornej Orave. Táto oslava sa uskutočnila práve v deň v ktorom už vo svete sa jednoznačne oslavuje Deň mlieka súčasne s Dňom detí. Oslavu Dňa detí tu na farme vo Vasilove uskutočnili deň pred 1. júnom aj s bohatým programom.

Pôvodne aj u nás sme si Deň mlieka pripomínali tretí utorok v mesiaci máj, ale už posledné roky Medzinárodná mliekarenská federácia (IDF) odporučila, aby oslava mlieka bola vždy v pevný dátum a to práve v 1. júna, kedy spolu s deťmi si budeme pripomínať aj prínos mliečnych výrobkov pre zdravie ľudí a zvlášť pre deti.

Pán predsedu ASYF Milan Jurky zorganizoval tu vo Vasilove milé stretnutie okolitých farmárov, ktorí využívajú vlastnú produkciu mlieka i na domácu regionálnu výrobu syrov a rôznych mliečnych špeciálov. Na tomto stretnutí bola prizvaná i predsedníčka Vidieckeho parlamentu na Slovensku pani Ing. Mária Behanovská, vedúci predstaviteľ Združenia Chováme doma pán František Staňo, bývalý riaditeľ Výskumného ústavu mliekarenskeho Ing. Karol Herian a aj naši hostia z Českej republiky a to riaditeľ Strednej mliekarenskej školy v Kroměříži Mgr. Ing. Michal Pospíšil a jeho odborný učiteľ Ing. Jozef Mrázek. Celé podujatie bolo zorganizované na voľnom priestranstve pri dodržaní všetkých potrebných opatrení.

Po úvodnom vystúpení predsedu ASYF a informáciami o predchádzajúcej oslave Dňa detí sa prihovorila aj predsedníčka Vidieckeho parlamentu a pozdravila prítomných farmárov. Potom Ing. Herian oboznámil prítomných o spoločenskom prínose mlieka a mliečnych výrobkov a o priebehu osláv Dňa mlieka u nás i v zahraničí. Prítom zdôraznil nezastupiteľný prínos mlieka a mliečnych výrobkov vo výžive ľudí a zvlášť detí. Zdôraznil

aj neustálu potrebu zvyšovania spotreby mlieka a mliečnych výrobkov pre zdravú výživu a ocenil aj prínos farmárov vo výrobe mliečnych špeciálov a syrov. Pekným príhovorom sa uviedol aj riaditeľ Mliekarenskej strednej školy v Kroměříži Mgr. Ing. Michal Pospíšil, ktorý nás aj zoznámil s aktualitami ich školy a aj mliekarstva v Českej republike.

Nová kniha Karola Heriana – Výroba syrov

V ďalšom programe. udelil predseda ASYF Ing. Karolovi Herianovi Čestné členstvo v Združení mladých farmárov za jeho celoživotnú činnosť a propagáciu mlieka. Pri tejto príležitosti prezentoval Ing. Herian aj svoju poslednú knižnú publikáciu „Výroba syrov“, ktorá je práve určená malovýrobcom a priateľom syrov. Táto kniha môže byť dobrou pomôckou aj pre farmárov, ktorí sa chcú venovať aj výrobe svojich regionálnych syrárskych špeciálov. Tu sú aj praktické návody na výrobu syrov, ale aj na ich ošetrovanie, na ich zdravotný prínos a aj na ich použitie v domácnosti.

Po tejto oficiálnej časti programu sa pri bohatom občerstvení rozvinula diskusia a bol prejavovaný veľký záujem o výrobu domácich mliečnych výrobkov. Je veľmi potešiteľné, že takéto stretnutia pri príležitosti Dňa mlieka majú svoje opodstatnenie a treba veriť, že v budúcnosti už nebudú obmedzené pandemickými opatreniami a bude sa aj táto oslava robiť v širšom celoslovenskom rozsahu. Záverom tohto krátkeho príspevku je potrebné úprimne sa poďakovať organizátorom tejto milej a úspešnej oslavy Dňa mlieka a zvlášť sa poďakovať predsedovi ASYF pánu Jurkymu za toto veľmi milé a prospešné stretnutie a pripomenutie si prínosu mlieka vo výžive ľudí.

Projekt #VISIONS xCHANCES na stredných školách

Bilaterálny projekt #VISIONS xCHANCES odštartoval plánované aktivity začiatkom júna 2021 po dlhej pauze spôsobenej protipandemickými opatreniami súvisiacimi so šírením vírusu COVID-19.

Vzhľadom na pripravované stretnutie s Islandskými partnermi Landsbygðin Lífi a spolupracujúcou mládežníckou organizáciou Hamarinn v Hafnarfjörður (prístavné mestečko pri Reykyavíku) sme zorganizovali dve aktivity na stredných školách s názvom „Podte s nami na Island! ... spoznajte ako žije mládež na Islande“. Navštívili sme Strednú odbornú školu poľnohospodárstva a služieb na vidieku v Levcích (7. 6. 2021) a Strednú odbornú školu poľnohospodárstva a služieb na vidieku v Levcích (14. 6. 2021). V úvode workshopov sme študentom poskytli základné informácie o cieľoch projektu (<https://www.vipa.sk/visions-xchances>) a nasledovala motivačná diskusia o potrebách mladých na vidieku a dôvodoch, prečo sme sa rozhodli spolupracovať s partnermi na Islande. Pohľad mladých ľudí vo veku od 16 do 18 rokov na život na Islande sme prezentovali vo videu, ktoré pre účely projektu pripravila mládežnícka organizácia Hamarinn. Nasledovala diskusia o živote v mládežníckych komunitách. Zo živej debaty sme zaznamenali očakávania z medzinárodnej spolupráce, ktoré pretlmočíme partnerom na ďalšej projektovej aktivite na Islande.

SOŠ Želovce

Pridajte sa k nám!

<https://www.facebook.com/Hamarinn>
<https://www.facebook.com/OZ-Vidiecky-parlament-mladych-na-Slovensku>

Projekt #VISIONS xCHANCES je podporený z programu ACF – Slovakia, ktorý je financovaný z Finančného mechanizmu EHP 2014-2021. Správcom programu je Nadácia Ekopolis v partnerstve s Nadáciou otvorenej spoločnosti Bratislava a Karpatskou nadáciou.

Stredná odborná škola poľnohospodárstva a služieb na vidieku Levice

O titul Dedina roka 2021 zabojovalo historicky najvyšší počet slovenských obcí

Súťaž Dedina roka má za sebou viac ako dvadsaťročnú tradíciu. Aktuálny, 11. ročník, priáša viacero organizačných noviniek, čo sa stretlo s mimoriadnym záujmom. O titul Dedina roka 2021 súťažili historicky najviac, **až 29 slovenských dedín**: Beckov, Blatnica, Budkovce, Buzica, Cigel', Dlhé Klčovo, Haláčovce, Halič, Hertrník, Kapušany, Kladzany, Kláštor pod Znievom, Kocurany, Kolíňany, Lom nad Rimavicou, Ľubela, Lúčka, Priepasné, Pukanec, Radava, Sedliská, Štiavnické Bane, Stebník, Šumiac, Tuhár, Veľaty, Veličná (odstúpila zo súťaže), Veľké Chlievany a Vinosady.

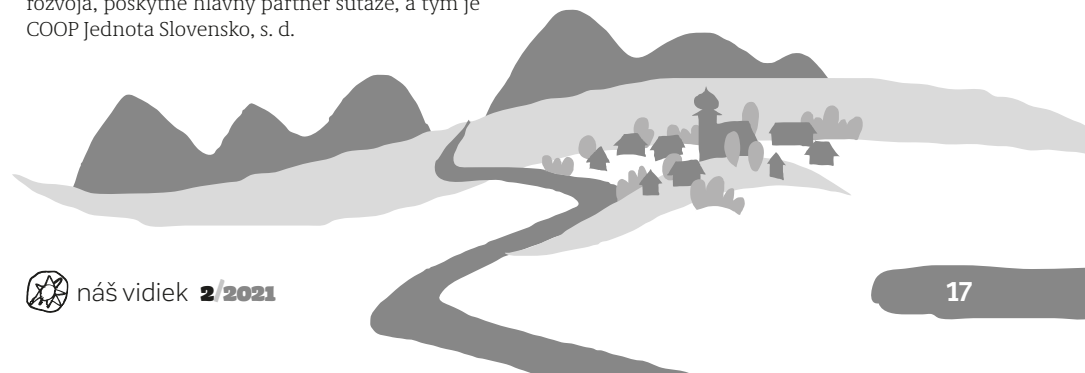
Počas mesiaca júna prebiehalo hodnotenie obcí. Obce boli rozdelené do siedmich výjazdových skupín. Každá obec zostavila nápaditý a originálny program, ktorý predviedli členom hodnotiacej komisie. Súčasťou bola prezentácia úspechov dediny, jej výnimočnosť, kultúra, tvorivosť, respektíve tradície obyvateľov. Komisiu zaujímali aj inovatívne projekty, zamerané na proces starostlivosti o vidiecke životné prostredie, ktoré pomáhajú obci napredovať a rásť v súlade s princípmi trvalo udržateľného rozvoja.

O víťazstvo bojovali obce až zo 7 krajov Slovenska. V Dedine roka obce nesúťažili len o titul a ocenenia v siedmich čiastkových kategóriách, ale aj o vecné ceny a finančné výhry. Prostriedky, viazané na realizáciu projektov pre podporu ich rozvoja, poskytne hlavný partner súťaže, a tým je COOP Jednota Slovensko, s. d.

Vyhlasovateľmi súťaže sú Ministerstvo životného prostredia SR, Slovenská agentúra životného prostredia, Spolok pre obnovu dediny a Združenie miest a obcí Slovenska. Víťazná obec bude reprezentovať Slovensko v súťaži o Európsku cenu obnovy dediny. Podrobnejšie informácie o Dedine roka 2021 sú zverejnené na webovej stránke www.dedinaroka.sk.

Vidiecky parlament na Slovensku je partnerom tejto súťaže. Hodnotenia za zúčastnili M. Jezná, V. Kabinová, J. Mikušáková, M. Behanovská. Za VIPA SK si najviac všimame prezentácie dedín ich vízu, strategické dokumenty, obecné a mimoobecné partnerstvá

Národná hodnotiacia komisia zasadne v auguste a rozhodne o víťazovi súťaže 11. ročníka.

Na výstave Dni poľa

Na dňoch poľa sme predstavili knižnú publikáciu **Výroba syrov** od Ing. Karola Heriana, CSc.

Celoslovenské dni poľa sú už tradičnou odbornou poľnohospodárskou výstavou, nad ktorou Ministerstvo pôdohospodárstva rozvoja vidieka SR prevzalo záštitu aj v tomto roku. Na desiatom ročníku prehliadky odrôd, ochrany a výživy rastlín a výstavy poľnohospodárskej techniky má agrozort prvýkrát vlastný informačný stánok. Výstava sa uskutočnila v dňoch 8. a 9. júna 2021.

Organizátori celoslovenských dní poľa 2021 pripravili 600 minipoličiek na výmere 20 hektárov. Na poličkách vystavovatelia vypievali všetky hlavné odrody poľnohospodárskych plodín, ktoré na Slovensku pestujeme. Návštevníci si mohli okrem inovatívnych pestovateľských postupov pozrieť aj novinky v technológiách a poľnohospodárskej technike, či chovateľstve.

Mária Behanovská a Karol Herian predstavujú knihu *Výroba syrov*

Stánok OZ VIPA SK

Výstava je prínosná predovšetkým v téme druhej rozmanitosti a pestrosti pestovaných plodín na menších plochách, ktoré sú dôležité pre zachovanie biodiverzity. Pestovatelia môžu na základe vystavených exponátov aplikovať poznatky vystavovateľov aj na svojich parcelách.

Vidiecky parlament na Slovensku a partnermi vyhlasujú 20. ročník súťaže

Vidiecka žena roka „Líderka roka 2021“

Od roku 1997 sa každoročne pod záštitou Nadácie „World Women Summit Foundation“ konajú rôzne aktivity, podujatia zamerané na posilnenie postavenia a vzdelania vidieckych žien a pokračujú vo svojom neutíchajúcom úsilí o zlepšenie kvality života žien v komunitách po celom svete. Vo väčšine krajín sveta prevládajú početne ženy nad mužmi (55 %), v necelej tretine krajín, najmä v rozvojových, prevládajú muži nad ženami, v ostatných krajinách je ich pomer vyrovnaný. V krajinách Európskej únie na 100 mužov pripadá 104,8 žien, v Slovenskej republike 105,4 žien. Ženy tvoria 51,3 % obyvateľstva Slovenskej republiky.

Aj preto chceme v rámci osláv Svetového dňa vidieckych žien, t.j. 15. októbra, aspoň touto formou (vyhlásením víťaziek súťaže) odmeniť, morálne oceniť a podporiť vidiecke ženy – líderky a upozorniť na ich výnimočnosť.

AKO POZNÁTE LÍDERKU:

Do súťaže „Líderka roka 2021“ môže byť nominovaná žena, ktorá svoj voľný čas venuje aktivitám v rôznych oblastiach verejného života a vo svojej komunite – obci, časti obce, mikroregióne, v zastupiteľstve je uznávanou osobnosťou – „líderkou“.

- ▶ chce byť užitočná nielen svojej rodine, ale aj svojim spoluobčanom
- ▶ svoj voľný čas (svoju energiu) pretvára na veci prospešné okoliu
- ▶ je inšpiráciou pre svoje okolie a aktivizuje ľudí
- ▶ prináša nové veci – postupy – myšlienky
- ▶ s jej pomocou sa život komunity (obce, regiónu...) mení k lepšiemu
- ▶ jej aktivita posúva komunitu dopredu
- ▶ propaguje slovenské ľudové remeslo

PODMIENKY PRE NOMINÁCIU

Kategórie, v rámci ktorých môžete nominovať ženy všetkých národností a menšín žijúcich na území Slovenska:

- ▶ **žena – aktivistka:** pôsobiaca v 3. sektore (miestna organizácia, združenie, klub, a i.)
- ▶ **žena – politička:** pôsobiaca v miestnej politike (starostka, členka miestneho zastupiteľstva)
- ▶ **žena – podnikateľka:** svoje podnikateľské aktivity realizuje na vidieku, sprostredkúva zamestnanie, vytvára pracovné príležitosti, zviditeľňuje obec a prepája komunitný rozvoj s ekonomickým rozvojom, podniká na vidieku
- ▶ **žena – remeselníčka:** ovláda remeslo a odovzdáva ho mladej generácii

Konferencia, vyhlásenie výsledkov súťaže a spoločenský večer bude 15. októbra 2021 v obci Žabokreky (okres Martin). Prijmite pozvanie a prosím rezervujte si tento deň.

Ing. Mária Behanovská
predsedníčka VIPA SK

Nominácie posielajte do 30. septembra 2021 na adresu:
OZ VIPA SK, Kapitulská č.13, Banská Bystrica,
e-mailom: vipa@vipa.sk, maria.behanovska@gmail.com, tel.: 0915 446 538

Hraj ZA kraj

Žilinský kraj sa pripravuje na nové programové obdobie, ktoré prináša ďalšie možnosti využitia eurofondov v území.

Systém Integrovaných územných stratégií umožňuje definovať priority a potreby regiónu, stanoví jeho víziu na obdobie najbližších 7 rokov a tejto koncepcie vychádzať pri využívaní európskych finančných zdrojov určených na rozvoj. Model regionálneho plánovania nájdete na webe: <http://www.regionzilina.sk/sk/rozvoje-dokumenty-zsk/phsr-zsk-2021-uzemna-strategia.html>

Rada partnerstva pre Integrovaný územný rozvoj Žilinského kraja je vytvorená z iniciatívy Žilinského samosprávneho kraja, na podnet Ministerstva investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR. Zabezpečuje definovanie územných cieľov prostredníctvom integrovaných územných stratégií (IÚS), ktoré zahŕňajú všetky aspekty rozvoja v území a ich realizáciu v programovom období 2021 - 2027. IÚS sa spracovávajú ako Programy hospodárskeho a sociálneho rozvoja. Predsedom Rady partnerstva je predsedníčka Žilinského samosprávneho kraja Erika Jurinová

Radu partnerstva tvoria komory:

- komora regionálnej samosprávy
- komora miestnej územnej samosprávy
- komora podnikateľského sektora, akademického a vzdelávacieho sektora, občianskej spoločnosti a neziskového sektora
- komora štátnej správy
- komora území udržateľného mestského rozvoja

Viac informácií o Rade partnerstva nájdete na webe: <http://www.regionzilina.sk/sk/rozvoje-dokumenty-zsk/rada-partnerstva-zilinskeho-kraja.html>.

Na území Žilinského kraja pôsobí päť regionálnych rád partnerstva (RRP). Zoskupujú kľúčových partnerov v prirodzených regiónoch, zapájajú ich do prípravy nového programového obdobia 2021+. Mapujú kľúčové oblasti, priority a výzvy regiónu, identifikujú projektové zámery s dopadom na región a navrhujú ich zaradenie do IÚS. Zastúpení sú v nej predstavitelia regionálnej samosprávy,

miestnej samosprávy a sociálno-ekonomickí partneri regiónov Horné Považie, Orava, Liptov, Kysuce a Turiec.

V rámci Slovenska, na úrovni samosprávnych krajov vzniklo osem Rád partnerstva, ktoré sú zapojené do definovania hlavných priorít a potrieb v danom území. Kľúčovým dokumentom sú **Integrované územné stratégie**, do ktorých sa premietajú konkrétne projektové zámery z územia prerokované Regionálnymi radami partnerstva.

V nasledujúcich siedmich rokoch časť financií z eurofondov pôjde prioritne na tie projekty, ktoré budú zahrnuté v IÚS, na ktorých sa dohodnú aktéri z územia. Do zásobníka, ktorý je na webe www.radapartnerstva.sk sa nekladajú vypracované projekty, dôležitá je však ich evidencia, ktorá zahŕňa vyplnenie základných údajov do tabuľky. Na základe zhromaždených informácií môžu regionálni koordinátori RRP so žiadateľmi efektívnejšie komunikovať a nastaviť ďalšie kroky na úspešnú prípravu čerpania eurofondov. Komunikácia medzi župou, regionálnymi koordinátormi, samosprávami a žiadateľmi je podstatná pre kvalitnú prípravu na úspešné čerpanie prostriedkov.

hraj ZA kraj

„TVORÍME SPOLOČNE BUDÚCNOSŤ KRAJA 2030“

!!!! Nové programové obdobie poskytne niekoľko možností, ktoré budú otvorené aj pre menšie obce. Projekty menších obcí, pokiaľ splnia určité kritériá, môžu byť súčasťou **integrovaných územných investícií**, ale v určitej miere bude zachovaná aj možnosť dopytovo orientovaných projektov. Obce sa budú môcť naďalej uchádzať aj o podporu svojich projektov v rámci programov cezhraničnej spolupráce.

náš vidiek

2/2021

štvrtročník
ročník XVIII.

ČASOPIS VIDIECKEHO PARLAMENTU NA SLOVENSKU

ČAČHTICE **PUTOVANIE PO VIA MAGNA**

strany 4–6

**Príspevky a závery
Konferencie Magna Via
v Prievidzi**

strany 7–20

Obsah

- 4 Čachtice – kvalitné víno pre kráľovský dvor
- 7 Konferencia Magna Via 2021 na OA Prievidza
- 9 Projekty žiakov OA Prievidza na podporu cestovného ruchu
- 10 Magna Via v sieti európskych kultúrnych trás
- 14 Súčasný stav a perspektívy cesty Magna Via
- 16 Pútnický turizmus v kontexte cestovného ruchu, kultúry a viery
- 19 Poslanie, úlohy a aktuálne aktivity KOCR Trenčín Región

náš vidiek

Ročník: XVIII.

Číslo: 2/2021

ISSN: 1339-1542

Vydavateľ:
 Občianske združenie
 Vidiecky parlament na Slovensku
 Kapitulská 13
 974 01 Banská Bystrica
mobiel: 0915 446 538
e-mail: vipa@vipa.sk
 maria.behanovska@gmail.com
 www.vipa.sk

Vychádza štvrtročne pre vnútornú potrebu organizácie. Nepredajné.

Náklad: 1000 ks

Uzavierka nasledujúceho čísla:
20. septembra 2021

Redakčná rada:
 Ing. Mária Behanovská,
 doc. Ing. Miroslav Habán, PhD,
 Ing. Karol Herian, CSc
 doc. Ing. Jozef Húška, CSc.

Grafická úprava a ilustrácie:
Ing. arch. Pavol Borodovčák

Tlačiareň:
Róbert Jurových – NIKARA, Krupina

Príspevky sú zverejňované tak, ako boli zaslané autormi a neprešli jazykovou úpravou.

Foto na titulnej strane obálky:
Hrad Čachtice,
zdroj – depositphotos.com

Foto na 2. strane obálky:
Hrad Čachtice,
zdroj – depositphotos.com

Vážení čitatelia!

Po prestávke v roku 2020 v organizovaní krajských konferencií sme v tomto roku pokračovali v pláne. 25. júna 2021 sme zrealizovali v Trenčianskom samosprávnom kraji v meste Prievidza túto konferenciu. Rešpektovali sme iniciatívu jednotlivcov a inštitúcií a „preskočili“ sme Bratislavský samosprávny kraj a Trnavský samosprávny kraj. Ďakujem za vzorovú spoluprácu s Obchodnou akadémiou v Prievidzi, za ich účinnú pomoc a spoluprácu. Na ich žiadosť sme prijali záujem o partnerstvo – ako podnik služieb a odozvali sme im tabuľku s logom Magna Via. Rovnako je povzbudivé, že v rámci TSK obec Čachtice prejavila tiež záujem o partnerstvo. Výsledok je ten, že 3. júla 2021 sa v obci osadili dve dlaždice s logom Magna Via. Jedna v strede obce a druhá na Hrade. Do tretice sa nám podarilo zabezpečiť novú dlaždicu s logom pre mesto Prievidza. Pôvodná dlaždica je poškodená (únava materiálu), preto dochádza k výmene. Súčasťou programu konferencie bola i sprievodná výstava rôznych propagačných materiálov Združenia Magna Via a vydaných i pripravovaných nových knižných publikácií autorov Petra Kováčika a Milana Grossa s názvom Kamennými cestami I., Kamennými cestami II., Kamennými cestami III.

Ďakujem všetkým, ktorí sa akýmkoľvek spôsobom zapojili do prípravy krajskej konferencie za Trenčiansky samosprávny kraj a osobitne obci Čachtice za ich impozantný vstup do partnerstva v Združení Magna Via.

*Doc. Ing. Jozef Húška, CSc.,
predseda Združenia Magna Via*

Čachtice – kvalitné víno pre kráľovský dvor

V našom seriáli Putovanie po Magna Via na chvíľu preskočíme plánovanú zastávku v Trnave a urobíme si odbočku do Čachtíc, kde aktuálne slávnostne odkryli pamätne dlaždice Magna Via.

Čachtice sú po mnohých stránkach výnimočnou obcou. Asi najviac v ušiach návštevníka rezonuje meno uhorskej grófky Alžbety Báthoryovej. Silná legenda priťahuje na toto miesto stále mnoho návštevníkov nielen z rôznych kútov Slovenska, ale vlastne z celého sveta.

Práve preto sa aj slávnostný ceremoniál odkrytia pamätnej dlaždice Magna Via niesol vo výnimočnom duchu. V Čachticiach sa v sobotu 3.7.2021 odkrývala nie jedna, ale hneď dva žulové skvosty z logom Magna Via. Aby sme pochopili výnimočnosť tejto udalosti, musíme sa vrátiť o pár storočí späť do čias, kedy životné osudy šľachtických rodov začali písať veľkolepý príbeh Čachtického panstva.

Ako už nadpis hovorí, Čachtické panstvo sa preslávilo kvalitným vínom. Vďačíme za to významnému uhorskému šľachtickému rodu Orságovcov. Práve prostredníctvom tohto zemianskeho rodu z Gútu v Sabolčskej stolici dostalo Čachtické panstvo v 15. storočí veľmi dobrých hospodárov, ktorí sa zaslúžili o jeho nebývalý hospodársky rozvoj. Opierali sa pritom o priazeň kráľa Mateja Korvína, ktorému pomáhali naplňať kráľovskú pokladnicu. Orságovci rodinné majetky spravovali príkladným spôsobom, medzi jednotlivými príslušníkmi rodu nedochádzalo takmer k žiadnym roztržkám. Po roku 1526 bol Čachtickým pánom Ladislav Orság, župan v stolicách Novohrad a Heveš. Podľa tradície bol veľkým milovníkom vinohradníctva a jeho zásluhou sa na Čachtickom panstve začal pestovať vinič.

Kráľ Ladislav II. udelil Čachticiam v roku 1510 trhové právo a mohli vydržiavať jeden jarmok ročne. Neskôr sa počet jarmokov zvýšil na sedem.

Keď dal o päťdesiat rokov neskôr kráľ Maximilián do zálohy Čachtické panstvo Uršule Kanižajovej a jej synovi Františkovi Nádašdymu, získavajú okrem hradu nielen mestečká a obce panstva, ale po Orságovcov aj dobre fungujúce hospodárstvo s čulým obchodným ruchom.

Súčastou kaštiela, ktorý si Nádašdyovci nechali postaviť priamo v obci, boli aj vinne pivnice. Dnes sa môžeme už len domnievať, či sa lahodné červené víno z tejto oblasti dostalo aj na svadobný stôl Františka Nádašdyho, ktorý si v roku 1575 na panstve vo Vranove vzal za manželku Alžbetu Báthoryovú.

Dlaždica Magna Via v centre obce Čachtice

Na Čachtickom hrade: Krajčovič, Orthová, Kováčik, Húska, Ondrejková

Presne tú Alžbetu, slávnú Čachtickú pani, ktorá svojim príbehom drží dnešné Čachtice na vysokých priečkach turistického záujmu o túto lokalitu. Nech už bola akákoľvek, bola vplyvná a bohatá. Jej panstvá sa rozprestierali po celej krajine. Od najzápadnejších panstiev v Zadunajsku až po rodové panstvá v Sedmohradsku. Aj dnes, pri pohľade na mapu, sú to veľké vzdialenosti. Aby mohla kontrolovať a riadiť svoje, musela aj Alžbeta Báthoryová veľa cestovať. Dostať sa zo svojho sídla v Šárvári napríklad na Ečedské panstvo na východe Uhorska znamenalo v tom čase, na prelome 16. a 17. storočia, cestovať po vopred určených a hlavne bezpečných cestných koridoroch, kde sa presúvali nielen ľudia, ale predovšetkým tovar a pošta. Takouto spojnicou bola aj Via Magna, kráľovská poštová cesta z Viedne do Hermannstadtu, ktorej významná časť prechádzala aj Slovenskom. Za čias Čachtickej panej neprechádzala priamo Čachticami, no grófka sa na ňu mohla pohodlne napojiť už v nie príliš vzdialenom Hlohovci.

V 18. storočí sa cesta Via Magna vetvila a sieťovala aj do regiónov, ktoré sa hospodársky rozvíjali. A hoci dovtedy už mnoho desaťročí prechádzala aj samotnými Čachticami obchodná cesta,

predovšetkým na sever do Poľska, po uvedení na mapu cesty Via Magna čulý obchodný ruch výrazne napredoval.

Hlavnou pestovanou odrodou na Čachtickom panstve bolo burgundské červené, z ktorého lisovali vysokokvalitné a hľadané červené víno. Čachtické a novomestské červené bolo známe vo veľkej časti Európy, dovážané bolo na kráľovský dvor do Viedne a Prešporku, a jeho milovníci mu pripisovali liečivé vlastnosti.

Presuňme sa však o päťsto rokov ďalej. Je nádherná letná sobota, 3. júla 2021 a v Čachticiach sa schyľuje k významnej udalosti.

„Dnes sme sa rozhodli, že odhalíme a oživíme symbol historickej poštovej cesty a komunikácie, pamätnú žulovú dlaždicu s emblémom Magna Via,“ povedala na úvod slávnostnej ceremónie moderátorka Alena Novotná.

Potom privítala hlavných aktérov slávnostného dňa, medzi ktorými vynikala osobnosť docenta Jozefa Húska, predsedu Občianskeho združenia Magna Via, neúnavného propagátora myšlienky oživenia tradície, priblíženia vzdialenej histórie a predstavenia najzaujímavejších a najvzácnejších skvostov v regiónoch na trase tejto slávnej historickej dopravnej tepny.

Starostka Erika Ondrejková a Jozef Húška

„Úprimne a zo srdca prejavujem veľkú spokojnosť a úctu k vašej koncepcii, k vašej schopnosti pochopiť záujmy turistov. Priznám sa, že som pochopil množstvo významných miest a príležitostí, ale nespomínam si na takúto úroveň organizácie a pôžitok, s akým budem odchádzať z Čachtíc,“ pochválil pripravenosť slávnosti docent Húška.

V Čachticiach najskôr slávnostne odhalil prvú žulovú dlaždicu na námestí. Spoločnosť mu pri tom robila starostka obce Erika Ondrejková.

„Obce, ktoré majú túto žulovú dlaždicu s logom Magna Via, sa riadia dvomi zásadami. Prvá zásada znie: „Na kráľovskej ceste kráľovské služby“. Je to výzva aj pre našu obec, aby sme dokázali poskytovať ešte lepšie služby, ktoré by k nám prilákali turistov. To druhou zásadou je myšlienka „Čo hranice rozdeľujú, to Magna Via spája,“ uviedla vo svojom príhovore starostka Čachtíc. Je presvedčená, že aj táto udalosť a umiestnenie významného identifikačného prvku dokáže obec zviditeľniť a zvýšiť jej atraktivitu v rámci európskeho cestovného ruchu.

Po odhalení prvej dlaždice sa jej účastníci presunuli turistickým vláčikom na Čachtický hrad, kde si slávnostnú ceremóniu zopakovali ešte raz.

Na hornom nádvorí hradu privítala všetkých kastelánka Katarína Orthová, ktorá nám prezradila svoje pocity z tejto milej udalosti. „Je mi veľkou ctou, že som mohla byť súčasťou tejto nádhornej ceremónie, ktorá sa odohrala dnes v Čachticiach a tiež tu u nás, na Čachtickom hrade“, neskrývala nadšenie šarmantná kastelánka Katarína.

Na nádvorí slávneho a hojne navštevovaného hradu sa v tento deň odohrala ešte jedna milá uda-

losť. Vinohradník, ampelograf a publicista Peter Kováčik odovzdal pamätný list „Srdce hornej Nitry“ bývalému predsedovi Poľnohospodárskeho družstva Jozefovi Čaradovi, znalcovi ovocia, vína a histórie za podporu a propagáciu vinnej kultúry na Hornej Nitre. Rovnaký pamätný list v zastúpení starostky Eriky Ondrejkovej prevzala aj obec Čachtice.

„Vidíte, že už všetci držíme poháre s kvalitným červeným vínom z čachtických vinohradov a sme netrepežliví, že si štrngneme,“ pripomenul po prevzatí pamätného listu Jozef Čarada a zároveň pozval nielen účastníkov slávnosti, ale aj návštevníkov hradu na degustáciu miestnych vín, ktorá sa konala v hospodárskej budove na spodnom nádvorí hradu.

Kvalitné víno pre kráľovský dvor. Tak znie názov tejto reportáže. A hoci už nemáme kráľov, kvalitné víno je v tomto nádhernom regióne stále s nami. Vďaka šikovným rukám a umu miestnych vinárov a vinohradníkov si môžeme dopriať božský pocit pri dúšku kráľovského vína dodnes.

Peter Kováčik a Erika Ondrejková s ocenením Srdce Hornej Nitry pre obec Čachtice

A Magna Via? Vďaka oživeniu jej slávy majú Čachtice pamätne žulové skvosty hneď dva. Podtrhuje to v plnom meradle historický význam tejto obce, ktorá bola v minulosti na dlhé veky sídelným miestom, dodnes tak slávneho Čachtického panstva.

POUŽITÁ LITERATÚRA:

JOZEF KARLÍK, História Častkoviec do konca 19. storočia, Častkovce Monografia obce, 2015 Častkovce

VLADIMÍR AMMER, Monografia obce, 1997

Reprofoto: MIROSLAV BITAROVSKÝ

JOZEF HÚŠKA

Konferencia Magna Via 2021 na OA Prievidza

V piatok 25. júna 2021 sa uskutočnila výročná konferencia Združenia Magna Via z Nitry, organizovaná na pôde a v úzkej spolupráci s Obchodnou akadémiou, F. Madvu 2, Prievidza. Vyznačovala sa výnimočným odborným obsahom a vynikajúcim spojením študentského elánu so skúsenosťami celoslovenského združenia, ktoré desaťročia pôsobí vo sfére podporovania histórie, kultúry, ekologického cestovného ruchu. Konferencia sa udiala ako povolená hromadná akcia za mimoriadnych a ostražitých protipandemických opatrení, v sídle školy a pod záštitou predsedu Trenčianskeho samosprávneho kraja. Osobnou účasťou konferenciu podporili aj pán profesor Pavel Hrubík a básnik Ing. Jozef Garlík.

Po krátkych videách a hymne Magna Via privítal vzácných hostí, žiakov a zamestnancov školy riaditeľ Mgr. Ivan Kadlečík. Predseda združenia, docent Jozef Húška priblížil pôsobenie svojej organizácie, upísal vtipom, šarmom a načrtnol budúcnosť partnerstiev. Odovzdal viceprimátorovi Prievidze, L. Jelačičovi, novú dlaždicu, ktorá nahradí predchádzajúcu na hlavnom námestí pred Mestským úradom a bude turistom a návštevníkom mesta pripomínať, že aj Prievidza bola zastávkou na takmer 500 rokov starej poštovej Veľkej Ceste, vedúcej v čase tureckých vpádov z Viedne až do Sedmohradska, veľkou časťou horného Uhorska dolným Považím, cez Topoľčany, hornú Nitru, Turiec, Liptov, Spiš, Šariš, Abov...

Predstavitel Krajskej organizácie cestovného ruchu v Trenčíne, Ing. Pavol Štefčík, predstavil okrem iného mobilnú aplikáciu a horúcu novinku medzinárodných historických ciest – Európsku cestu sv. Cyrila a Metoda. Žiačky OA Prievidza očarili obecenstvo prezentáciou svojich aktuálnych úspešných projektov Stredoškolskej odbornej činnosti – aktivity pre rodiny a deti o stredovekých hradoch počas korony a o sokoliarstve. Poukázali aj na viaceré projekty podnikania v cestovnom ruchu svojich predchodcov. Nadviazali na výstavku najlepších prác žiakov školy z nedávnej minulosti, ktoré boli zaujímavé a výstižne inštalované na vstupe do prístavby OA Prievidza, kde sa konferencia konala.

Banner na propagáciu konferencie

Návštevníci pracovného stretnutia sa nenudili ani cez takmer hodinovú prestávku, ktorej účelom bolo hlavne sa nadychnúť, občerstviť sa a nabráť síl a energie. Známý lokálpatriot, vinár a publicista Peter Kováčik, spolu s oceňovaným slovenským fotografom Milanom Grosseom, otvorili v knižnici školy výstavu svojich prác a výtvorov na podporu Magna via v Trenčianskom kraji. Neobyčajné a pôsobivé bolo vystúpenie baletky z CVČ v Prievidzi pod vedením Dáriusa Štrbu.

Po prestávke nasledovalo odovzdanie tabuľky s logom Magna via pre Obchodnú akadémiu v Prievidzi, ako aj pamätného listu pre riaditeľa školy. Vyvrcholením konferencie boli posledné dva referáty, uznávanej publicistky, doktorky Sylvie Maliarikovej a majstra opery, magistra umení Jána Všetechu – Konstanty. Na záver vystúpila Ing. Valéria Kabinová s posolstvom a pozdravom Vidieckeho parlamentu na Slovensku.

Účastníci konferencie sa zhodli na tom, že vyjadrujú podporu aktivitám v oblasti rozvoja ces-

tovného ruchu v TSK a v regióne Horná Nitra na báze dokumentov a podnetov Združenia Magna Via. Obchodná akadémia v Prievidzi využije dáta zhromaždené na území Hornej Nitry o existencii historickej cesty Magna Via na ďalšie spracovanie vo forme študentských projektov. Združenie Magna Via podporí aktivity študentov Obchodnej akadémie PD, mesta Prievidza a Oblastnej organizácie cestovného ruchu Región Horná Nitra – Bojnice smerujúce k propagácii alebo využitiu produktu CR Magna Via.

MGR. IVAN KADLEČÍK

Projekty žiakov OA Prievidza na podporu cestovného ruchu

Obchodná akadémia, F. Madvu 2, Prievidza je pridruženou školou UNESCO, ambasádorskou školou Európskeho parlamentu, školou UNICEF, IT akadémiou, školou certifikovanou pre elektronické testovanie, členom Slovenskej obchodnej a priemyselnej komory. Realizujeme duálne vzdelávanie s mestom Prievidza, s obcami Cigel', Chrenovec – Brusno a s viacerými ďalšími právnickými osobami. Zasluhou našich šikovných žiakov a ich učiteľov vynikáme v celoslovenských súťažiach, najmä v úprave textu, vo wordprocesingu, SOČ, APE, PVCR, ale aj v Mladom účtovníkovi, v ekonomike, v Euroškole, ale aj v športových odvetviach, umení a v cudzích jazykoch.

Vo výchovno-vzdelávacom procese a v odbornej príprave sa snažíme vychádzať z najlepších európskych hodnôt a tradícií, využívať najnovšie poznatky a technológie a budovať zručnosti potrebné pre blízku budúcnosť. Jednými z cieľov sú dať možnosť zažiť úspech, vyskúšať si svoje komunikačné, infromatické, podnikateľské a iné odborné schopnosti, rozvíjať hrdosť na svoju krajinu, prírodu, históriu, kultúru, pamiatky, osobnosti, mestá a obce, región.

Oblasť hornej Nitry disponuje mimoriadnymi atraktivitami a pamiatkami, cennou kultúrou a históriou, krásnou prírodou a krajinou. Približne od päťdesiatych rokov 20. storočia trpí záťažami z činnosti ťažobného, energetického, chemického priemyslu. Súčasnými výzvami sú podpora novej ekonomiky so službami a cestovným ruchom, zlepšenie dopravnej dostupnosti, nápravu poškodeného životného prostredia a aktívne opatrenia v sociálnej oblasti.

Možnosti ekologickeho cestovného ruchu v okrese Prievidza a okolí sú neobyčajné. Cestami rôzneho druhu (aj úsekom magna via – veľkej cesty) je oblasť spojená s regiónmi Považia, Turca, Tekova, Nitry. Máme pohoria Vtáčnik, Tríbeč, Strážovské vrchy, Žiar, Magura, Malá Fatra. Sú tu prírodné rezervácie, kultúrne pamiatky, vodné diela, toky a pramene, fauna a flóra. Hradné panstvá Vyšehrad, Prievidza, Bojnice, Sivý Kameň, Uhrovec. Panské domy a kaštiele, stredoveké kostoly, kalvárie, kaplnky a kríže, technické pamiatky. Ludové zvyky, kroje, tance, hudba, remeslá, pamätníky a dokumento-

vané osudy stopy príslušníkov rôznych národností a konfesií, zemianskych rodov, diela osobností...

Viacere z uvedených tém v uplynulom období žiaci Obchodnej akadémie v Prievidzi spracovali a vznikli tak hodnotné práce, ktoré boli aj ocenené v súťažiach Stredoškolská odborná činnosť alebo Podnikanie v cestovnom ruchu. Pri riešení projektov ich vedú výborní učitelia a žiaci preukazujú vysokú úroveň invecie, nadšenia ale aj vynikajúce odborné zručnosti v spracovaní informácií na počítači, vo využívaní marketingových a manažérskych nástrojov, zvládajú finančné riadenie, administratívu a účtovníctvo, grafiku a publikovanie, ekonomiku, spoločenskú komunikáciu.

Spoluprácu so združením Magna Via na čele s docentom Jozefom Húskom si naša škola vysoko cení a radi by sme ju do budúcnosti rozvíjali. Dnešnú konferenciu Magna Via 2021 so sprievodnými aktivitami (výstava Petra Kováčika a Milana Grossa, výstavka žiackych prác, odhalenie tabuľky s logom Magna via) sme zorganizovali spoločne po pracovnom stretnutí a pod záštitou predsedu Trenčianskeho samosprávneho kraja. Verím, že dokážeme prispieť k napĺňaniu spoločných cieľov, napomôžeme transformácii banického regiónu a efektívne využijeme existujúci potenciál.

Ďakujem vzácnym hosťom, organizátorom a prednášateľom, predstaviteľom Vidieckeho parlamentu, médiám. Pozdravujem všetkých účastníkov konferencie a prajem veľa zdravia a všetko dobré.

Prievidza, 25. jún 2021

Magna Via v sieti európskych kultúrnych trás

KULTÚRNE CESTY AKO FORMA TRVALO UDRŽATEĽNÉHO CESTOVNÉHO RUCHU

Produkty cestovného ruchu sú tvorené podľa záujmov cieľových skupín a reálneho potenciálu, ktorý poskytujú konkrétne miesta, mestá a prírodné lokality.

Historické cesty, ktoré vedú po trasách starých obchodných a poštových ciest alebo po trasách, ktorými prechádzali účastníci náboženských pútí, sú výbornou základňou pre tvorbu súčasných produktov cestovného ruchu s potenciálom ďalšieho rozvoja. Predstavujú veľkú marketingovú príležitosť pre všetkých, ktorí pracujú v cestovnom ruchu – pre podnikateľov, pre miestne samosprávy, aj pre inštitúcie zodpovedné za regionálny CR.

Historicko-kultúrnych ciest je v súčasnosti v ponuke pomerne veľa v SR a aj v zahraničí.

Niektoré z nich sú certifikované. Certifikáty udeľuje Európsky inštitút kultúrnych trás (*L'Institut Européen des Itinéraires Culturels*).

KULTÚRNE TRASY RADY EURÓPY

Program Kultúrne trasy Rady Európy bol spustený Radou Európy v r. 1987 spolu s podpísaním Deklarácie o Ceste Svätého Jakuba z Compostely. Na jeho základe bol v roku 1998 vytvorený špeciálny orgán Európsky inštitút kultúrnych trás. Inštitút sídli v Luxemburgu (*Centre culturel de Rencontre, Abbaye de Neumünster 3*), od r. 2015 je riaditeľom Stefano Dominioni.

EIKT/IEIC je zodpovedný za pokračovanie a rozvíjanie programu Kultúrnych trás Rady Európy v 49 krajinách, ktoré podpísali Kultúrnu dohodu. Inštitút prijíma zástupcov kultúrnych trás, realizátorov projektov, odborníkov, študentov... Podporuje medzinárodnú spoluprácu, zúčastňuje sa špecializovaných výstav a pri práci zohľadňuje **spojenie medzi kultúrou, ochranou kultúrneho dedičstva, regionálnym rozvojom, cestovným ruchom**

a životným prostredím. Organizuje tematické semináre a konferencie. Vykonáva pravidelné hodnotenia zhody kultúrnych trás s kritériami, ktoré sú stanovené pre udelenie certifikácie.

Certifikácia Kultúrna trasa Rady Európy (*Itinéraire culturel du Conseil de l'Europe*) je garanciou excelentnosti, teda výnimočnosti a vysokej kvality. Certifikované trasy predstavujú širokú škálu tém: architektúru svetskú a sakrálnu, veľké dejinné udalosti, nehmotné kultúrne dedičstvo, gastronómiu, veľké postavy európskeho umenia, hudby a literatúry.

CERTIFIKOVANÉ TRASY V JÚNI 2021

1. Pútnické cesty sv. Jakuba z Compostely,
2. Cesta sv. Martina z Tours (aj cez SR),
3. Cesta Feničanov,
4. Via Francigena,
5. Európske Mozartove cesty,
6. Cesta olivovníka,
7. Transromanica (aj cez SR),
8. Európska cesta historických termálnych miest,
9. Cesty sv. Olava,
10. Cesta INTER VITIS,
11. Pyrenejská železná cesta,
12. Clunijské miesta v Európe,
13. Via Regia,
14. Európska cesta po cisterciánskych opáťstvach,
15. Cesta európskych cintorínov,
16. Cesty prehistorického skalného umenia,
17. Vikingská kultúrna cesta,
18. Cesta Heinricha Schickhardta,

19. Casadénske miesta,
20. Európska cesta keramiky,
21. Cesty kultúrneho dedičstva Andalúzie,
22. Cesty Vaubana a Wenzela,
23. Hanza,
24. Európska cesta židovského kultúrneho dedičstva,
25. Železná cesta v Pyrenejách,
26. Cesty andalúzskeho dedičstva,
27. Európska cesta megalitického umenia,
28. Via Habsburg,
29. Cesta rímskych cisárov a vína v oblasti Dunaja,
30. Európske cesty cisára Karola V.,
31. Destinácia Napoleón,
32. Po stopách Roberta Louisa Stevensona,
33. Cesty impresionizmu,
34. Opevnené mestá vo „Veľkom regióne“,
35. Sieť Art Nouveau,
36. Cesta Karola Veľkého – Via Charlemagne,
37. Európska cesta priemyselného dedičstva,
38. Cesta Železnej opony (aj cez SR),
39. Destinácia Le Corbusier: Prechádzky architektúrou,
40. Cesta oslobodenia Európy,
41. Cesty Reformácie,
42. Európska cesta po historických záhradách,
43. Via Romea Germanica,
44. Aeneasova cesta,
45. Cesta Alvara Alta,
46. Európska cesta d'Artagnana,
47. Dunajská cesta doby železnej,
48. Cesta Cyrila a Metoda (aj cez SR).

Do jednotlivých produktov je zapojených od 4 až po 57 krajín. Kultúrne trasy majú charakter nadregionálny, cezhraničný, medzinárodný a interreligiózny.

Certifikát dostane trasa, ktorá má podrobne rozpracované nasledujúce oblasti:

Sieť, téma, kultúrne dedičstvo, viacročný plán rozvoja, značka.

Za týmito 5 okruhmi je veľké množstvo povinností a práce. Sieť musia tvoriť minimálne 3 krajiny. Téma musí byť veľmi dobre vymedzená, aby sa dalo s ňou pracovať. Je nutné identifikovať všetky fyzické prvky na trase, ktoré možno v súčasnosti využiť a tiež nehmotné kultúrne dedičstvo, živé tradície, súčasnú kultúrnu a umeleckú prax.

Viacročný plán musí obsahovať vízie, ciele, konkrétne rozvojové oblasti a financovanie.

Značka – branding musí zaručiť kvalitné pútavé grafické komponenty a dobrú stratégiu značky. K tomuto sú na stránke EIKT presné pokyny.

Na ilustráciu tejto teórie uvediem dva príklady z praxe, a to prvú a poslednú certifikovanú trasu.

Svätojakubská cesta do Santiaga de Compostela – Camino de Santiago

Svätý Jakub – Santiago je národný patrón Španielska. Symbolom pútnikov putujúcich do Santiaga de Compostela je mušľa hrebenatka. Na základe starobylej tradície, od 9. storočia neprerušenej, bola táto cesta ako „Cesty sv. Jakuba z Compostely“ certifikovaná ako prvá v r. 1987 a má mnoho národných a medzinárodných úsekov.

Svätý Jakub, brat apoštola Jána, bol jeden z dvanástich Kristových apoštolov. Zomrel mučeníckou smrťou v r. 62 alebo 69. Podľa legendy boli jeho telesné ostatky prepravené loďou z Jeruzalema na sever Španielska a boli pochované na mieste, kde je dnes mesto Santiago de Compostela. Hrob pod skromnou kaplnkou údajne objavil biskup Teodomír z Irie v roku 813. Kráľ Alfonz nad hrobom postavil ku cti sv. Jakuba chrám, ktorý bol posvätený 25. júla 816. Odvtedy je tento deň určený ako deň sviatku sv. Jakuba.

Následne sa už v 9. storočí cesta do Santiaga de Compostela stala najvýznamnejšou pútnickou cestou. Za jej absolvovanie získal pútník plné odpustky. Vďaka púťam vzniklo popri trase bohaté materiálne kultúrne dedičstvo ako napr. kostoly, kaplnky, mosty, nemocnice, budovy, kde sa poskytovalo ubytovanie a stravovanie, hotely, nocľahárne, reštaurácie... a nemateriálne ako napr. modlitby, legendy, piesne... výrobu devocionálií a suvenírov.

Motiváciou k ceste boli a sú duchodné dôvody, očista, pokánie, vyjadrenie zbožnosti. V súčasnosti je to aj snaha podať športový turistický výkon, spoznávať vzácne pamiatky a krajinu. Pre tieto účely zdolávajú cestu pešo, na bicykli, občas aj na koni, časť cesty autom, vlakom a letecky.

Na záver môže pútnik dostať Compostelu – to je oficiálny dokument o absolvovaní púte. Dostane ju každý, kto sa preukáže denníkom (credenciál) s pečiatkami, kde má potvrdené, že prešiel pešo posledných viac ako 100 km alebo na bicykli viac ako 200 km.

Do projektu certifikovanej trasy Cesty sv. Jakuba z Compostely je aktuálne zapojených 8 krajín: Španielsko, Portugalsko, Francúzsko, Belgicko, Holandsko, Taliansko, Litva, Poľsko.

Svätojakubská cesta na Slovensku

Začína v Košiciach pri katedrále Sv. Alžbety. Diaľnica na nej zastrešuje OZ Priatelia Svätajakubskej cesty na Slovensku, ktoré na našom území označilo 650 km tejto cesty. Kúpiť si možno credenciál, mušľu pútnika so slovenským štátnym znakom a niekoľko bedekrov s detailnými informáciami o trase na Slovensku. Cestu do Compostely ponúkajú aj viaceré CK a skupiny turistov či športovcov.

Európska kultúrna cesta sv. Cyrila a Metoda

EKSCM / Evropská kulturní stezka sv. Cyrila a Metoda je združenie založené v r. 2012 a trasa bola certifikovaná 28. – 29.4.2021. Cyrilometodská cesta predstavuje súbor trás zameraných na cestovanie po stopách svätých Cyrila a Metoda a ich nasledovníkov – apoštolov, Sedmopočetníkov. Združuje miesta, kultúrne pamiatky, kultúrne inštitúcie a turistické atrakcie na 7500 km. Ciele na trase predstavujú bohaté a rozmanité prvky dedičstva vo všetkých jeho formách: pamiatky kultúry svätých bratov, svetské prejavy úcty k nim, stopy po ich pôsobení v modernom svete, príbehy a legendy.

EKSCM prepája krajiny strednej, východnej a južnej Európy. Sieť má v súčasnosti 19 členov a 3 pozorovateľov zo 7 krajín: Bulharsko, Česká republika, Grécko, Maďarsko, Slovensko, Slovinsko, Srbsko.

Trasa EKSCM má tri hlavné vetvy:

1. trasa je spojená s územím Veľkej Moravy, dnešnej Českej a Slovenskej republiky, kde prebehli najdôležitejšie historické deje a práce.
2. trasa vedie na juhovýchod – Maďarsko, Bulharsko, Srbsko, Rumunsko, Severné Macedónsko, Čierna Hora, Albánsko, Bosna a Hercegovina, Chorvátsko, Turecko, Grécko a Ukrajina – čo symbolizuje pokračovanie odkazu učiteľov cez ich učeníkov.
3. trasa vedie na juhozápad – Rakúsko, Bavorsko, Slovinsko a Taliansko a symbolizuje cestu sv. Cyrila a Metoda do Ríma, kde získali uznanie kresťanskej liturgie v staroslovenčine.

Trenčiansky samosprávny kraj sa stal partnerom EKSCM 24.7.2013, teraz je už členom spolu s BSK, NSK a TTSK. TSK zastupuje v združení PhDr. Eva

Frývaldská, výkonná riaditeľka KOČR Trenčín regiónu. V rámci organizačnej štruktúry pracuje aj vedecký výbor, od r. 2018 je jeho predsedom prof. Peter Ivanič z Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre.

Vzhľadom na to, že na Slovensku je historické jadro cyrilo-metodskej misie, je tu na čom stavať. V regióne Horná Nitra sú najvýznamnejšie pamiatky z 9. storočia v Bojniciach, v Horných Vesteniciach a hradisko na Vyšehrade. V rámci SR patria k skvostom najstaršie doteraz stojace sakrálné stavby v strednej Európe: predrománsky Kostol svätého Juraja v Kostolčanoch pod Tribečom – najstaršie fresky na Slovensku a v strednej Európe, Rotunda sv. Juraja v Nitrianskej Blatnici – najstaršia stojaca stavba v strednej Európe z r. 830 ± 40 rokov a Kostol sv. Margity Antiochijskej v Kopčanoch (9. / 10. stor.). Dlhý bol považovaný za najstaršiu stojacu stavbu na území SR, kým neboli vyhodnotené novšie nálezy z Rotundy sv. Juraja v Nitr. Blatnici.

Magna Via – najvýznamnejšia kultúrna trasa naprieč Slovenskom

S vyššie uvedenými cestami i ďalšími na území SR sa križuje cesta Via Magna – Veľká cesta (Hlavná cesta). Týmto názvom bolo v ranom a vrcholnom stredoveku označených viacero ciest na území Slovenska, ale najznámejšou bola cisársko-kráľovská poštová cesta, ktorá viedla v bývalom Rakúsko-Uhorsku z Viedne veľkým oblúkom cez Slovensko na Ukrajinu, do Maďarska a končila v rumunskom meste Sibiu (slov. Sibíň, nem. Hermannstadt). Následkom porážky pri Moháči (1526) a tureckej okupácie bola cesta vedená cez relatívne bezpečné územie a dobudovaná v r. 1558. Historické okolnosti jej vzniku a fungovania sú známe z histórie a v súčasnosti je to hlavne vďaka práci Združenia Magna Via. Združenie bolo založené v roku 1999 a je významným subjektom v oblasti kultúrno-poznávacieho cestovného ruchu. Jeho cieľom je prostredníctvom kultúrnej tematickej cesty Magna Via zviditeľňovať, podporovať a ochraňovať naše spoločné kultúrne dedičstvo a v spojení s prezentáciou prírodných krás a atraktivít napomáhať podnikaniu v cestovnom ruchu a podnecovať rast kvality poskytovaných služieb.

Združenie Magna Via od svojho založenia usporiadalo veľa odborných podujatí, zážitkových podujatí v rôznych zariadeniach na trase MV, umiestnilo pamätné symbolické kamenné dlaždice s logom

Kostol sv. Juraja v Kostolčanoch pod Tribečom, ilustrácia Pavol Borodovčák

veľa (napr. OOCR RHNb vytvorila a využíva mobilné aplikácie Turistický sprievodca po Prievidzi a po Bojniciach, ktoré majú niekoľko jazykových mutácií. Body záujmu i jazyky sa dajú podľa potreby pridávať, obsah aktualizovať).

V cestovnom ruchu je vysoká konkurencia, ale kultúrne trasy si nekonkurujú. Každá križovatka ciest môže pôsobiť synergicky a byť inšpiráciou pre ďalší výlet ďalším smerom.

Z pohľadu celej siete kultúrnych trás, či certifikovaných alebo nie, najväčšou prednosťou produktu CR Magna Via je, že podporuje príjazdový cestovný ruch, ktorý na Slovensku potrebujeme ako soľ.

PaedDr. SYLVIA MALIARIKOVÁ
členka Oblastnej organizácie CR
Región Horná Nitra – Bojnice
členka FIJET a FIJET Slovakia

Osobitný prieskum Eurobarometer o Európanoch a kultúrnom dedičstve v r. 2017 hodnotil postoje a názory ľudí v EÚ týkajúce sa kultúrneho dedičstva. Ide o prvý prieskum, ktorý sa na túto tému uskutočnil v rámci celej EÚ, v 27 členských štátoch. **80% opýtaných uviedlo, že kultúrne dedičstvo považujú za dôležité pre EÚ. 31% uviedlo, že pravidelne navštevujú historické miesta, múzeá, galérie a zúčastňujú sa na podujatiach, ktoré sa konajú na takýchto miestach, alebo sú inak spojené s kultúrnym dedičstvom** (festivaly, remeslá, tradičná gastronómia...). Až 88% účastníkov prieskumu uviedlo, že na školách by sa mal vyučovať predmet „kultúrne dedičstvo“.
https://europa.eu/cultural-heritage/toolkits/special-eurobarometer-europeans-and-cultural-heritage_sk.html

MV, vypracovalo projekty na vzorové produkty CR a vydalo veľa odbornej literatúry so súpisom významných historických pamiatok a lokalít na pomoc organizátorom CR na každej úrovni. (Potenciál v regióne Horná Nitra: prepriahacie a poštové stanice boli v Horných Vesteniciach, Nitrianskych Sučanoch, v Prievidzi, Bojniciach a Nedožeroh). Stále aktuálnou úlohou je využiť tento obrovský zásobník a v spolupráci so združením uvádzať nápady a projekty do praxe. Tak, ako od svojho vzniku Združenie MV odporúča, je potrebné a užitočné organizovať školské výlety pre všetky typy škôl po vybratých úsekoch MV a ja osobne odporúčam vytvorenie mobilnej aplikácie „Turistický sprievodca po Magna Via“. Mobilných aplikácií funguje

Z D R O J E :

- www.magnavia.eu; www.coe.int; www.cyril-methodius.cz;
- www.coe.int/fr/web/cultural-routes/the-santiago-de-compostela-pilgrim-routes
- www.caminodesantiago.sk
- www.uzivaj.si/tematicke-cesty-slovenska-diel-iv-postova-cesta-magna-via
- www.plnielanu.zoznam.sk/objavte-kus-slovenskej-historie-postova-cesta-magna-via-priblizi-krasu-nasej-krajiny

Súčasný stav a perspektívy cesty Magna Via

Pri príprave tejto konferencie a najmä môjho príspevku k Vám som dospel k záveru, že sa sústredím na tri skupiny, ktoré tvoria dnes kolektív na tejto konferencii.

Prvá skupina – ste tu funkcionári mestských a obecných úradov, kde sú dlaždice Magna Via. Chcem Vás všetkých požiadať o podporu cestovného ruchu na základoch projektovanej a realizovanej cisársko-kráľovskej poštovej cesty. Blíži sa 500. výročie od jej vzniku. Je zdokumentovaná na dvoch mapách – prvá z roku 1526. Postupne, ako sa rozvíjali regióny, aj poštová cesta sa vetvila. Rozvetvená cesta bola vyprojektovaná a je zachovaná na druhej mape z roku 1836. Tým sa prakticky pokrylo celé územie Slovenska cestou Via Magna s logom poštovej trúbky. Na základe nej vzniklo naše občianske združenie s názvom Združenie Magna Via aj s novým logom, ktoré je zamerané na cestovný ruch. Toto logo sme vložili do žulových dlaždíc a žulových tabuliek. Doteraz sme nemali prípad ich znehodnotenia či odcudzenia. Kamenári v Leviciach však jeden exemplár – veľmi pekný, ale nekvalitný osadili práve tu v Prievidzi. Už je logo nečitateľné. Preto sme sa postarali spolu s SOŠ v Leviciach o náhradu. Teraz som ju priniesol a prosím Ing. Ľuboša Jelačiča – zástupcu primátora, aby ju prevzal a aby ju osadili namiesto pôvodnej, poškodennej dlaždice.

Naša turistická cesta sa líši od ostatných turistických ciest na území Slovenska tým, že má väzbu na susedné štáty a vytvára tak možnosti cezhraničnej spolupráce (Rakúsko, Ukrajina, Maďarsko, Rumunsko, Česká republika, Poľsko). Morálna i materiálna podpora vyšších územných celkov, od mestských úradov a obecných úradov má pre tento projekt, resp. pre naše Združenie Magna Via, mimoriadne vysokú hodnotu a účinnosť pre rozvoj cestovného ruchu.

Všetci majitelia dlaždíc s logom Magna Via a tabuliek s logom sú našimi partnermi. Táto forma je vhodnejšia než klasické členstvo, pretože ich účasť

napr. na valných zhromaždeniach alebo výročných členských schôdzach nie je povinná. Ich rozptýlenosť je situovaná v každom samosprávnom kraji, a dosiahnuť 100-percentnú účasť na podujatiach je nemožné. Preto sme členstvo znížili na počet 16, aby sme boli operatívnejší pri schádzaní sa a rozhodovaní. Kým členovia si platia členské príspevky každoročne, tak pre partnerov (mestá, obce a podniky služieb) uhradia jednorazové členstvo vo výške 70 eur. Pritom sme chceli, aby toto členstvo nezaplátili všetci partneri v jednom roku, ale postupne vo viacerých rokoch. Tým sa zabezpečí rozloženie príjmov a výdavkov rovnomernejšie na dlhšie obdobie. Z doterajších partnerov (52 miest a obcí a 53 podnikov služieb) uhradilo členské len niekoľko. Na začiatku sme sa dohodli, že predstavenstvo Magna Via bude postupne fakturovať podľa potreby 70 eur (v tom je aj hodnota tabuľky + členské). Stav sa prehodnotí v roku 2026 pri 500. výročí vzniku Magna Via. Udržovanie združenia je doteraz financované z podpory platcov dane – podielom dvoch percent. Obdobie ovplyvnené pandémiou spôsobilo, že príjmy z tohto zdroja boli narušené a chcem v nastávajúcom období požiadať partnerov o pomoc z týchto zdrojov aj v budúcom roku. Ročne potrebujeme na vydávanie časopisu 2-tisíc eur.

Druhou poznámkou chcem upriamiť pozornosť na praktické využívanie dlaždíc a tabuliek Magna Via v prospech turistov, ale i majiteľov hotelov a penziónov, obcí a miest. Chceme, aby turisti mali turistickú knižku, do ktorej si v informačnom centre dajú (pre pamäť) opečiatkovať návštevu mesta a v ubytovaní v miestnom hoteli alebo podniku služieb chceme, aby dostali bonus 10 percent pri ubytovaní a stravovaní. Tieto vzťahy treba na úrovni mesta, obce a informačnej kancelárie s podnik-

mi služieb prediskutovať, aby to fungovalo. Tu v Prievidzi sa partner, hotel Magura je ochotný na tejto dohode spolupracovať. Budú priekopníci. Môžeme konštatovať, že v TSK sú k dnešnému dňu piati členovia Združenia Magna Via, ďalej sedem partnerov miest a obcí a traja partneri podnikov služieb. Evidujeme i ďalších dvoch sympatizantov v Prievidzi, a to i Mgr. Vingárika a Ing. Klížana, ktorí prejavujú priaznivou publikačnou činnosťou solidaritu s našim programom. Celkom ľudský potenciál predstavuje v kraji 17 ľudí, resp. aktivistov. Tým však neuzatvárame tento okruh, pretože vieme, že funkcionári rôznych spoločenských inštitúcií a študenti sú v tomto kraji a majú pozitívny vzťah k cestovnému ruchu a konkrétne k projektu Magna Via. Za ich podporu v mene združenia týmto úprimne všetkým ďakujem.

Druhou záujmovou skupinou, ktorá je na tejto konferencii, sú študenti. Táto škola, Obchodná akadémia v Prievidzi sa osvedčuje, že projekt Magna Via ju zaujal a uchýlili nás i v rámci tejto konferencie. Venujú sa výučbe cestovného ruchu a absolventi sú zárukou, že v praxi budú účinne podporovať tento program. Doteraz sa už osvedčili tieto školy: SPU v Nitre, SOŠ v Martine, SOŠ v Leviciach a SOŠ v Giraltovcich. Zapájajú sa do rôznych programov – národných i medzinárodných, organizujú exkurzie a kontaktnú výučbu. S uspokojením sme prijali záujem tejto školy, aby bola partnerom Združenia Magna Via ako podnik služieb. Dôkazom je i dnešné odovzdanie tabuľky s logom Magna Via. Tým sa stávate našim partnerom. Gratulujem a tešíme sa na budúcu spoluprácu!

Ak sa treba vyjadriť k budúcnosti Združenia Magna Via, tak chcem teraz zdôrazniť, že sú to naše školy všetkých stupňov. Tu je potenciál záujmov o absolvovanie cesty Magna Via nielen ako turisti, ale aj ako žiaci a študenti v rámci vzdelávania. Oprávnené sa čím ďalej, tým viac používa prívlastok, že Magna Via je matkou ciest, alebo že je najväčšou učebňou v teréne. Nasávanie vedomostí o prírode, histórii a kultúre je účinnejšie než prijímať informácie v uzavretých triedach. Magna Via umožňuje modifikovať itineráre podľa dopravných prostriedkov, podľa času, ktorý máme k dispozícii a podľa odborného zamerania turistov. Dobré skúsenosti získali v Leviciach v rámci cestovnej kancelárie Škol – Tour. Tu je veľký

priestor pre podnikateľské aktivity pre každý okres či kraj. Aj z hľadiska medzinárodného evidujeme zvýšený záujem o absolvovanie celej trasy Magna Via od Viedne po Sibiu. A tiež absolvovanie len vybraných úsekov cesty. Pozorne sledujeme aktivity manažmentov iných turistických ciest o organizovaní zájazdov po vytýčených cestách, cestičkách či trasách. Dobré skúsenosti a rady využívame i v našom programe združenia.

Tretou skupinou na tejto konferencii sú členovia Združenia Magna Via a hostia, najmä pedagogickí pracovníci Obchodnej akadémie, zástupcovia médií a ďalší sympatizanti. Sme radi, že ste tu všetci a priamo či nepriamo podporujete tento produkt pre cestovný ruch.

Organizovaním takýchto stretnutí podľa kraja v priebehu tohto obdobia posledných rokov, blížiacich sa k 500. výročiu cesty Via Magna a sledujeme prenášať problematiku tohto projektu na širší okruh ľudí, aby sa postupne z tejto cesty vybudovala atraktívna turistická cesta v strede Európy. Jej absolvovanie bude prestížnou otázkou pre našich i zahraničných turistov. K tejto aktivite Vám všetkým želim veľa zdravia a elánu. Ďakujem za doterajšiu spoluprácu a verím, že Trenčiansky samosprávny kraj bude na ceste Magna Via ešte viac než doteraz vyhľadávanou destináciou pre turistov. Ďakujem za pozornosť.

ZÁVERY KONFERENCIE MAGNA VIA

1. Účastníci Krajskej konferencie Magna Via v Prievidzi dňa 25. júna 2021 vyjadrujú podporu aktivitám v oblasti rozvoja cestovného ruchu v Trenčianskom samosprávnom kraji a v regióne Horná Nitra na báze dokumentov a podnetov Združenia Magna Via.
2. Obchodná akadémia v Prievidzi využije dáta zhromaždené na území Hornej Nitry o existencii historickej cesty Magna Via na ďalšie spracovanie vo forme študentských projektov.
3. Združenie Magna Via podporí aktivity študentov Obchodnej akadémie v Prievidzi, mesta Prievidza a Oblastnej organizácie cestovného ruchu Región Horná Nitra - Bojnice smerujúce k propagácii a využitiu produktu cestovného ruchu Magna Via.

Pútnický turizmus v kontexte cestovného ruchu, kultúry a viery

Púť v zmysle slova cesta, putovanie. Termín sa používa aj v zmysle životná púť, ľudský osud. V náboženskom slova zmysle je to putovanie k u posvätnému miestu za zbožným účelom. Púte sú známe aj v rade svetových náboženstiev, budhizmu, hinduizmu, islamu, židovstvu a samozrejme kresťanstva.

Pod slovom púť sa rozumie aj výročný kresťanský sviatok (*patrocinium*). Jedná sa o zasvätenie miestneho kostola alebo kaplnky niektorému z Božích mien, Panne Márii, jednotlivým svätcom, kresťanským symbolom či udalostiam z dejín spásy. Okrem pútnických bohoslužieb, alebo požehnaní sa druží k sviatku aj svetská zábava. Púte sa zúčastňujú nielen domáci, ale aj príbuzní a cezpoľní hostia, jedna sa o jeden z najvýznamnejších výročných sviatkov danej farnosti, ale aj miestnej komunity.

VÝVOJ PŮTÍ

Kresťanské púte prešli dlhým vývojom. Vychádzali s predstavy o zvláštnej duchovnej sile určitých miest v ktorých môžu veriaci vstúpiť do kontaktu s vyššou mocou.

Už v prvotnej cirkvi sa tešili vážnosti hroby kresťanských mučeníkov, kam ich spolubratia prichádzali a modlili sa tam. Ešte pred rokom 313 sa prví pútnici začali vydávať do Svätej zeme na miesta spojené so životom a smrťou Ježiša Krista, neskôr i jeho matky Márie. Po oficiálnom uznaní kresťanstva nastal ďalší rozvoj púť. Kresťania sa vydávali nielen do Svätej zeme, ale i po Európe. Okrem samotného Ríma sa väčšinou jednalo o miesta, kde sa nachádzali hroby, či ostatky svätcov. Známe bolo napr. francúzske Tours s hrobom svätého Martina či

galicijské Santiago de Compostella (hrob sv. Jakuba) (dnešné Portugalsko).

Od stredoveku existovala aj možnosť zástupných púť. Za jednotlivca, skupinu ba aj za zomrelého – púť vykonal zástupca. Na ďalší vývoj mal vplyv množstvo faktorov, zlá dostupnosť Svätej zeme, vysoké náklady alebo nebezpečenstvo spojené s putovaním do vzdalenej destinácie.

Rozvoj kultu relikvií, obrazov ich kumulácia v Európe viedli k skracovaniu púť. Za vlády Karola IV bola významným pútnickým miestom Praha. Počas husitských vojen prišlo k veľkému obmedzeniu a stagnácii púť. Ich rozmach nastal po tridentском koncile 1545 – 1563) so zosilnením kultu Panny Márie a viera v jej ochranu a pomoc. Putovalo sa k obrazom a soškám panny Márie (kto uctieva obraz, uctieva tým zobrazenú bytosť). Tento rozmach prerušila tridsaťročná vojna.

V priebehu 17. a 18. storočia boli opäť oživované tradičné pútnické miesta a vznikali nové. Vzniklo veľa barokových sakrálnych stavieb a začali byť obľúbené viacdenné púte spojené s procesiami.

Rozmáhajúcim sa púťami spravili prietrž reformy Márie Terézie (1767 – zákaz viacdenných púť výnimkou púť do Mariazellu, vtedy hlavného miesta púťi celej Habsburskej monarchie) a Jozefa II. (zniženie okázalosti nosením zástav, obrazov či sôch na nosítkach). Nielen zrušenie kláštorov, ale aj zbúranie niektorých pútnických stavieb bolo dôsledkom reforiem Jozefa II.

Celoslovenské pútnické miesto – Bazilika Sedembolestnej Panny Márie v Šaštine-Strážoch
.....

Po jeho smrti postupne dochádzalo k obnoveniu niektorých púťi a starých tradícií, ale už nie v takom rozsahu, ako v dobe baroka. Pod vplyvom národného obrodenia pútnici využívali púte i k manifestácii svojho národného uvedomenia a vlastenectva. V priebehu 19. storočia sa podoba púťi ďalej menila.

Podobne ako za Jozefa II. pokračovalo odstraňovanie votívnych darov (dnešné devocionálie) (dar, ktorým získavame priazeň toho, ktorého obdarujeme). Rakúska vláda nariadila zabavenie cennejších darov zo vzácnych kovov. A to ako nežiaduce prejavy „naivnej“ zbožnosti. Poznačilo to aj 20. storočie, postupne pribúdalo ľudí bez náboženského vyznania, menil sa životný štýl – počet pútnikov sa znižoval a púte ako lokálne slávnosti sa zosvetšovali.

Významnú úlohu v tomto pútnickom procese zohrávala Magna Via, priame prepojenie významných kultúrnych a náboženských lokalít priam ponúkalo možnosť osobnej účasti na púťiach súviselo to so zmenami, ktoré zaznamenala aj doprava, od pešieho, furmanské povozy, dostavníky, lodnú dopravu až po vzmáhajúcu sa železnicu. V 20. storočí pribudla letecká doprava, autá a autobusy. Vzniká celková komercializácia púťi. Zvyšovala sa úloha zábavná, ktorá časom prevládla nad duševným poslaním. V 20. storočí sa v našich zemiach púte

vyvíjali špecificky. Zložité obdobie nastalo počas oboch svetových vojen a po nástupe komunistického režimu, ktorý sa snažil púte zosvetšitiť a spraviť z nich celo-ľudovú zábavu. V týchto pohnutých dobách ľudia navštevovali pútnické miesta individuálne. V dobe socializmu sa putovanie pútnikov prezentovalo ako „poznávacie zájazdy“.

Po roku 1989 nastala tzv. sloboda a tiež možnosť rozvoja púťi. Prišlo k určitému oživeniu náboženského života i k obnoveniu pútnických miest, ale naďalej prebieha proces zosvetšovania. Púte sa ale stále radia k najvýznamnejším sviatkom roku a umožňujú ľuďom vymaniť sa z každodennosti.

Púť je príležitosť ku vzájomnému stretaniu, k obohateniu života komunity. Aj keď náboženský charakter slabne, pôvodná idea pretrváva a je na nás, ako sa ku veci postavíme.

Zvláštnou kapitolou sú darčeky z púťi, jedlo i obnova či výzdoba lokality, mestečka, dediny s príležitosťou púte....

Ako jeden z príkladov súčasnosti – by som spomenul často prezentovaný pútnický areál Kalwaria Zebrzydowska a jej letný medzinárodný hudobný festival. Kalwaria Zebrzydowska mala kľúčové postavenie v živote sv. Jána Pavla II. Vplyv tohto pútnického miesta na rodičov a ich významného syna, bol natoľko silný, že predznamenal celú jeho životnú púť. Nakoniec aj v Kalvarii Zebrzydowkej, sa hudba, vokálne umenie stali ideálnou súčasťou dnešného duchovného života areálu.

Ak sa z tejto perspektívy pozeráme na kultúrny vývoj Európy – nie je náhodou že patróni Európy sv. Cyril a Metod a tiež prišli do našich krajín ako pútnici. Dnešná Cyrilo-metodská cesta je v podstate snaha o vybudovanie funkčnej európskej siete partnerov podporujúcej živý cyrilo – metodský odkaz, kresťanské korene i hodnoty založené na rešpektovaní a dialógu medzi ľuďmi rozličných kultúr a vierovyznaní. Medzi tieto snahy patrí i spájanie pútnických lokalít, jednou myšlienkou. Ak uložíme vrcholný hudobný zážitok do sakrálného prostredia so svojou ideovou a architektonickou tradíciou, vzniká v subjekte mimoriadna harmónia duchovno – priestorová. Bol to základ projektu Musica Cordis.

Len pre porovnanie – predstavme si orchester hrajúci pod stanom dnešnou rečou povedané stejdžom a ten istý orchester v klasickom sakrálnom prostredí....

Hudbou k srdcu
cyklus stretnutí na najvýznamnejších
pútnických miestach
na počesť sv. Cyrila a sv. Metoda

MUSICA CORDIS

**Skalné sanktuárium Božieho milosrdenstva
na hore Butkov (Trenčiansky kraj)**
nedeľa 2. 6. 2019 o 16.00

**Svatý Hostýn,
Bazilika Nanebevzetí Panny Marie (Zlínsky kraj)**
sobota, 29. 6. 2019 o 15.00

**Velehrad, Bazilika Nanebevzetí
Panny Marie a sv. Cyrila a Metoděje (Zlínsky kraj)**
sobota 6. 7. 2019 o 15.00

Nitra – hrád Bazilika sv. Emeráma (Nitriansky kraj)
sobota 14. 9. 2019 o 18.00

Počas rokov sa vyvíjali nielen púte, ale aj samotná cesta ku pútnickému miestu. Cestou sa ľudia modlili, pomáhali si v drobných starostiach, či ubytovaní. Cesty ku pútnickým miestam sa stávajú postupne dôležité, ako sama púť. Na týchto cestách sú podčiarkované jednotlivé historické pamätihodnosti aj možnosti odpočinku, stravy a podobne. Púť je spojenie fyzickej námahy jed-

notlivca s určitou duchovnou očistou, podčiarkuje sa vplyv prírody a satisfakciu dávajú pamiatky po dobách minulých.

Pútnický turizmus je významnou ekonomickou zložkou.

Prenesme sa ale opäť do dnešnej tzv. „modernej“ doby. Púte a putovanie (historicky brané) sa derú do nášho najintímnejšieho súčasného života. Púte zažívajú aj napriek mnohým iným príležitostiam zábavy a rozptýlenia opäť svoj rozkvet. V človeku zostala veľmi silná túžba a potreba po vnútornom skludnení a stretaní sa so sebou samým a vďaka tomu aj s tým, čo dáva našim cestám smer aj cieľ.

Existuje všeobecná názorová platforma, ktorá tomu hovorí „meditačná prechádzka“, prinášajúca synchronizáciu tela a mysle. Samozrejme prebieha vonku, v prírode.

Ak sa zamyslíme nad púťami, nie je nám putovanie – geneticky dané?

Nami vytvorený projekt MUSICA CORDIS je spojenie štyroch významných pútnických miest hudbou a slovom: Skalného sanktuária Božieho milosrdenstva hory Butkov – Ladce so svätým Hostýnom, Velehradom a Nitrou. Vychádzal tohto historického poznania púť a projekt mal náležitú odozvu a návštevnosť. Z celého projektu vznikol aj rovnomenný film, (v troch rečových mutáciách) – ako posolstvo dnešku. Dokonca sa stal aj súčasťou oficiálnej žiadosti o certifikovanie projektu Európska kultúrna cesta sv. Cyrila a Metoda, ktorý aj 20. mája 2021 Európska kultúrna cesta sv. Cyrila a Metoda – obdržala. Vybudovanie a dobudovanie Skalného sanktuária Božieho milosrdenstva Ing. Antonom Barcikom mysliteľom a popularizátorom myšlienok kresťanského rozvoja osobnosti pútnika bolo prelomovým mílnikom v novodobej histórii púť na Slovensku. Vyriešila sa (vďaka Ing. Barcikovi) – doprava, parkovanie aj s ohľadom na množstvo prítomných aj s ohľadom na handicapovaných, ktorí v procese púť zohrávajú dôležitú úlohu. Proces hľadania rovnováhy v programovom zložení púť, tiež má podstatný podiel výrazne sa premiatajúci do návštevnosti podujatí. Duchovný prežitok jednotlivca, hrá v tomto procese dôležitú úlohu, ktorej súčasťou je trvalo udržateľný rast návštevnosti a tým aj významu podujatí Skalného sanktuária Božieho milosrdenstva na Butkove.

ING. PAVOL ŠTEFČÍK

Poslanie, úlohy a aktuálne aktivity KOČR Trenčín Región

Krajská organizácia cestovného ruchu Trenčín región sa od svojho vzniku v roku 2015 stará o podporu cestovného ruchu (CR) na území Trenčianskeho samosprávneho kraja. Okrem aktívnej tvorby vhodných podmienok zameraných na turistický rozvoj trenčianskeho regiónu realizuje marketingové aktivity v oblasti cestovného ruchu a taktiež chráni záujmy svojich členov, ktorými sú 4 oblastné organizácie cestovného ruchu (OOCR): OOCR Región HORNÁ NITRA-BOJNICE, OOCR Trenčianske Teplice, OOCR Región Horné Považie, OOCR Trenčín a okolie.

Jednou z nosných aktivít organizácie je správa turistického webového portálu www.trencin-region.sk, ktorý je prehľadným online sprievodcom po Trenčianskom kraji. Turista na stránke nájde všetky potrebné informácie o regióne z oblasti cestovného ruchu. Komplexnú turistickú základňu v podobe ubytovacích a stravovacích zariadení, rekreačných stredísk, kúpeľov, športovísk, historických pamiatok, galérií, múzeí či prírodných atrakcií, náučných chodníkov a cyklotrás. Nechýba prehľad aktuálnych podujatí v kraji, ktoré môže návštevník pridať do svojho itinerára. Webová stránka je priebežne aktualizovaná a inovovaná. Od jej vzniku bola doplnená o viaceré funkcionality, ako napríklad predaj online vstupeniek, plánovač trás či audio stopy o vybraných historických pamiatkach kraja.

KOČR Trenčín región sa venuje marketingovým aktivitám v online, ale aj offline priestore. V rámci mediálnych kampaní sa organizácia snaží osloviť potenciálnych návštevníkov a podnieť ich záujem o návštevu a spoznávanie Trenčianskeho kraja. Prostredníctvom tlače vlastného dvojmesačníka Trenčín región informuje domáce obyvateľstvo kraja o zaujímavostiach v kraji, nových turistických lokalitách, zabudnutých miestach, ale aj o novinkách v známych a turisticky najnavštevovanejších destináciách. Okrem dvojmesačníka nechýba mediálna podpora vo forme PR článkov, grafickej inzercie či vo forme reklamných video spotov. KOČR Trenčín región nezabúda na tvorbu tlačovín, informačných brožúr a cyklomáp. Unikátnym materiálom, ktorý organizácia v minulom

roku vydala, bola brožúra pre nevidiacich „Dotyk histórie“ vyhotovená v Braillovom písme.

Ešte v roku 2019 KOČR Trenčín región prišla s nápadom netradičnej formy pozvánok na návštevu dominant Trenčianskeho kraja. Obyvatelia 3 miest Trenčianskeho kraja sa tešili z „lavičkových pohľadníc“, ktoré boli vytvorené z dreva a ekologických materiálov bez použitia klincov a skrutiek. Kontinuitu projektu KOČR zabezpečila v roku 2020 osadením ďalších lavičiek do miest v trenčianskom regióne: Partizánske, Púchov, Bojnice, Beckov, Trenčianske Teplice, Považská Bystrica a Brezová pod Bradlom. Lavičky z jednej strany vyobrazujú turistickú dominantu, ktorá sa v regióne nachádza a z druhej strany sa nachádza pohľadnica, venovaná obyvateľom daného mesta, ktorá svojim textom nabáda na návštevu vyobrazenej pamiatky.

Krajská organizácia cestovného ruchu Trenčín región sa každý rok zúčastňuje na viacerých medzinárodných veľtrhoch cestovného ruchu, kde dáva príležitosť na prezentáciu aj svojim členským organizáciám a ich členským subjektom. Prezentácia na veľtrhoch či odborných konferenciách je zameraná na zviditeľnenie a prezentáciu Trenčianskeho kraja ako unikátnej turistickej destinácie, priblíženie nových produktov a služieb v cestovnom ruchu verejnosti, ako aj informovanie o podujatiach v kraji a tipoch na trávenie dovolenky v regióne. Cieľom tejto aktivity je osobnou prezentáciou upriamiť pozornosť na bohatú ponuku produktov a služieb CR v trenčianskom regióne, zvýšenie povedomia o regióne ako vhodnej turistickej destinácii a zvýšenie návštevnosti kraja.

S cieľom nielen prezentovať, ale zároveň aj odmeniť realizuje KOČR Trenčín región už tradičnú anketu „Top v cestovnom ruchu v Trenčianskom kraji“. 6 súťažných kategórií sa venuje najlepším ubytovacím zariadeniam v kraji, inováciám v cestovnom ruchu, osobnostiam tohto jedinečného odvetvia, zaujímavým turistickým produktom, ale aj top gastronomickým zariadeniam a novinkou ankety je kategória „Zariadenia prístupné pre ťažko zdravotne postihnuté osoby“.

V rámci podpory domáceho cestovného ruchu venuje KOČR Trenčín región pozornosť pútnickej turistike. Podieľa sa na jedinečnom projekte Európska kultúrna cesta sv. Cyrila a Metoda, ktorá tento rok získala certifikát „Kultúrna trasa Rady Európy“. Projekt sa tak zapísal medzi certifikované kultúrne trasy a zároveň je prvým svojho druhu so zameraním na slovanské kultúrne dedičstvo. Jedným z kultúrnych objektov, ktoré sú súčasťou bohatej siete cyrilo-metodských miest a reprezentuje trenčiansky región je najstaršie pútnické miesto na Slovensku Skalka pri Trenčíne. V rámci medzinárodnej spolupráce sa už dva roky po sebe podarilo úspešne uskutočniť cezhraničné putovanie z tohto pútnického miesta až na Velehrad. Prvý ročník medzinárodného putovania štartoval v roku 2019, kedy bola zároveň symbolicky otvorená prvá značená česko-slovenská trasa, v dĺžke približne 90 km, z čoho 25 km tvorí úsek na Slovensku.

Medzi dlhoročných zahraničných partnerov, s ktorými má KOČR Trenčín región rozbehnutých hneď niekoľko cezhraničných projektov je Centrála cestovného ruchu Východnej Moravy. Spolupráca prináša výsledky v podobe informačných materiálov, odborných a vzdelávacích aktivít či medzinárodnej publikačnej činnosti.

Kreatívnu formou, ktorou sa KOČR Trenčín región snaží o podporu domáceho cestovného ruchu, sú letné turistické kampane. Každý rok organizácia pripravuje prázdninovú súťaž so špeciálnou tematikou. Inak tomu nie je ani počas aktuálnej sezóny. Rok 2021 je spojený so 700. výročím úmrtia Matúša Čáka Trenčianskeho, preto KOČR Trenčín región v rámci pripravovanej súťaže „Matúšova zem“ vyzýva na spoznávanie vybraných lokalít v Trenčianskom kraji spojených s pánom Váhu a Tattier. Za účelom podpory súťaže a zároveň s cieľom zviditeľniť bohatú históriu kraja, vytvorila KOČR propagačný video spot, ktorý pútavým spôsobom

približuje mladšej generácii silu histórie a jej význam. Letné súťaže sa tešia veľkej obľube a aj počas neľahkého obdobia, kedy je odvetvie cestovného ruchu skúšané dopadom pandémie, je dôležité udržať turistov „doma“, vytvorí im vhodné podmienky na trávenie voľných chvíľ v kraji a ponúknuť leto plné zážitkov.

Jednou z noviniek, o ktoré sa toto leto KOČR Trenčín región postarala je mobilná aplikácia „Hrady 3D“. Nové lákadlo pre návštevníkov, zobrazenie rozšírenej reality prostredníctvom aplikácie, je využiteľné v celom priestore Barborinho paláca. Na to, aby túto službu mohli návštevníci využiť, stačí stiahnutie bezplatnej aplikácie do mobilného zariadenia obsahujúceho gyroskop. Aplikácia očarí vyobrazením dobového nábytku, historických postáv, zaujímavými animáciami, mini hrami či reliéfmi a freskami na stenách miestnosti.

Obľúbenou akvizíciou kraja sú kúpele. Na území trenčianskeho regiónu sú to kúpeľné zariadenia v Trenčianskych Tepliciach, Bojniciach a Nimnici. V aktuálnom roku pripravuje KOČR Trenčín región nový propagačný materiál, ktorý odprezentuje wellness služby kraja doma i v zahraničí. O mediálnu propagáciu kúpeľov v kraji sa postará pripravovaný prezentačný video spot.

Pre viac informácií:

Ing. Pavol Štefčík
projektový manažér KOČR Trenčín región
pavol.stefcik@trecinregion.sk
+421 901 918 854